Projekt

z dnia 4 maja 2022 r.
Zatwierdzony przez .....

UCHWAŁA NR XXXI/ /22
RADY GMINY CZEREMCHA

z dnia ..... 2022 r.

w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Środowiska Gminy Czeremcha na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 roku

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 559), w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973,1718, 2127, 2269, M.P. z 2021r. poz. 814 i poz. 960) Rada Gminy Czeremcha uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Ochrony Środowiska Gminy Czeremcha na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 roku" w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czeremcha.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Mikołaj Wasiluk

2021

Załącznik do uchwały Nr XXXI/ /22
Rady Gminy Czeremcha
z dnia.....2022 r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY CZEREMCHA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO 2028 ROKU

Czeremcha, sierpień 2021

Spis treści:

1. Wykaz skrótów 3

2. Wstęp 4

3. Streszczenie 9

4. Ocena stanu środowiska 10

4.1 Charakterystyka ogólna gminy 10

4.2 Ochrona klimatu i jakości powietrza 16

4.3 Zagrożenia hałasem 17

4.4 Pola elektromagnetyczne 19

4.5 Gospodarowanie wodami 20

4.6 Gospodarka wodno-ściekowa 37

4.7 Zasoby geologiczne 40

4.8 Gleby 42

4.9 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów 44

4. 10 Zasoby przyrodnicze 47

4.11. Zagrożenia poważnymi awariami 49

4.13 Spójność POŚ z informacjami o stanie środowiska, zawartymi w innych dokumentach strategicznych 50

4.12. Efekty realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 roku 65

4.13 Analiza SWOT 66

5. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie 71

6. System realizacji programu ochrony środowiska 81

7. Spis tabel 83

8. Spis rycin 84

9. Literatura 85

1. Wykaz skrótów

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IOŚ-PIB – Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy

JCW – Jednolite Części Wód

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

OSP - ochotnicze straże pożarne

OZE – Odnawialne Źródła Energii

PEM – Pole elektromagnetyczne

PEP2030 – Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.

PM10 – Pył zawieszony zawierający cząstki o średnicy mniejszej niż 10 µm

PM2,5 – Pył zawieszony zawierający cząstki o średnicy mniejszej niż 2,5 µm

POŚ – Programu Ochrony Środowiska

PSZOK – Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

Raport – Raport z wykonania Programu ochrony środowiska dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 roku

RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców

RPOWP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

SUW – Stacja uzdatniania wody

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

2. Wstęp

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska Gminy Czeremcha na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r. jest art.17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska ((Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.). W celu realizacji polityki ochrony środowiska, ustawa nakłada na organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy obowiązek sporządzenia odpowiednio wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Programy te powinny uwzględniać cele zawarte w strategiach, programach oraz dokumentach programowych o których mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W związku ze zmianami następującymi w zakresie dokumentów programowych i polityk ochrony środowiska dotychczasowe POŚ stają się nieaktualne w swoich zapisach. W związku z powyższym wymagają cyklicznych aktualizacji jaki i sporządzania co 2 lata raportu z ich wykonania. Dotychczas obowiązującym dokumentem był Program ochrony środowiska dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 roku przyjęty uchwałą Rady Gminy Czeremcha nr XV/101 /16 dnia 4 listopada 2016 r.

W 2021 roku został opracowany raport analizy i oceny wykonalności zadań i mierników stopnia realizacji Programu ochrony środowiska dla gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024. Dokument ten zawiera szereg rekomendacji w zakresie dalszych działań w celu realizacji polityki ochrony środowiska na obszarze gminy. Przy opracowaniu Programu Ochrony Środowiska Gminy Czeremcha na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r rekomendacje przedstawione w Raporcie zostały wzięte pod uwagę pod kątem ich zasadności i realności realizacji. Najważniejsze rekomendacje z Raportu:

- W zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza - wymiany nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe oraz poprawa efektywności energetycznej, w tym zastosowanie OZE budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej.
- W zakresie ochrony przed hałasem wynikającego z transportu – poprawa jakości dróg.
- W zakresie gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa - podejmowanie działań do pełnego zwodociągowania gminy, przy jednoczesnym zapewnieniu

właściwego systemu odprowadzania ścieków; opracowanie planu przeciw działania skutkom suszy.

- W zakresie gospodarki odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie selektywnej zbiórki odpadów oraz prawidłowego gospodarowania odpadami.
- W zakresie zasobów przyrodniczych - przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej dla obszaru gminy.

W celu zapewnienia adekwatności i komplementarności POŚ, należy zadbać o jego spójność z nadrzędnymi dokumentami strategicznym. W związku z wejściem w życie uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)" oraz w związku z przyjęciem przez Radę Ministrów nowych dokumentów strategicznych w 2019 r., zaktualizowano Cele środowiskowe wybranych dokumentów strategicznych. 16 lipca 2020 r. Rada Ministrów przyjęła "Politykę ekologiczną państwa 2030 – strategię rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej" – PEP2030. PEP2030 staje się najważniejszym dokumentem strategicznym w tym obszarze. PEP2030 jest strategią zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Rolą PEP2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. W systemie dokumentów strategicznych doprecyzowuje "Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)". Najważniejsze dokumenty strategiczne określające cele środowiskowe to:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.";
- Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020";
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku;
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030;

- Strategia „Sprawne Państwo 2020”
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku.

Ponadto, POŚ powinien być spójny dokumentami sektorowymi, takimi jak Krajowy Program Ochrony Powietrza, Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, Krajowy plan gospodarki odpadami, Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów, Krajowymi i Regionalnym Program Operacyjny, Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, Strategicznym Planem Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, Programem wodno- -środowiskowy kraju, planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planem zarządzania ryzykiem powodziowym oraz strategiami ponadregionalnymi. Jednocześnie uwzględnić należy również dokumenty o charakterze programowym/wdrożeniowym, takimi jak strategia rozwoju województwa, plan zagospodarowania przestrzennego województwa, regionalna strategia innowacji, plan gospodarki odpadami dla województwa i jego aktualizacje, program ochrony powietrza i plan działań krótkoterminowych, program ograniczenia niskiej emisji, program wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa, program rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, wojewódzki program przekształceń terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, program małej retencji, raporty z realizacji wcześniejszych programów ochrony środowiska, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze dorzecza, plan utrzymania wód, warunki korzystania z wód regionu wodnego, warunki korzystania z wód zlewni oraz inne obowiązujące branżowe programy, plany i strategie wraz z ich aktualizacjami.

Przyjęte w POŚ rozwiązania muszą uwzględniać w pierwszym rzędzie działania prowadzące do zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, poprawy stanu środowiska, poprawy stanu jakości powietrza, zapewnienia racjonalnej gospodarki

odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich, zapobiegania klęskom żywiołowym oraz do zwiększenia bezpieczeństwa powodziowego mieszkańców. Cele, kierunki interwencji i zadania określa się na podstawie analizy aktualnej sytuacji i oczekiwanych zmian w ochronie środowiska.

POŚ powinien określać cele, kierunki interwencji i zadania, ich harmonogram oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe. Możliwe obszary interwencji:

1. ochrona klimatu i jakości powietrza,

2. zagrożenia hałasem,

3. pola elektromagnetyczne,

4. gospodarowanie wodami,

5. gospodarka wodno-ściekowa,

6. zasoby geologiczne,

7. gleby,

8. gospodarka odpadami i zapobieganie

powstawaniu odpadów,

9. zasoby przyrodnicze,

10. zagrożenia poważnymi awariami.

Gmina w POŚ powinna ująć wszystkie obszary interwencji, w których prowadzone są działania na szczeblu danego samorządu przez różne podmioty (nie tylko jednostki gminne, lecz również przez podmioty prywatne lub podlegające bezpośrednio organom centralnym).

W celu monitorowania realizacji zadań określonych w POŚ wyznacza się wskaźniki, liczbowe przedstawienie stanu lub tendencji, które określa w sposób mierzalny wpływ podejmowanych działań na środowisko. Wskaźniki formułowane są w taki sposób, aby umożliwić określenie postępu realizacji zadań. Wskaźniki ponadto mają być narzędziem oceny realizacji POŚ w momencie przygotowywania raportów z jego wykonania.

Gmina sporządza co dwa lata raporty z wykonania POŚ, które następnie przedstawia radzie gminy. W raporcie powinna zostać dokonana ewaluacja realizowanych zadań i poziomu osiągnięcia przyjętych wskaźników.

3. Streszczenie

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska Gminy Czeremcha na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r. jest art.17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska ((Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.). Program służy realizacji polityki ochrony środowiska. W 2021 roku został opracowany raport analizy i oceny wykonalności zadań i mierników stopnia realizacji Programu ochrony środowiska na lata 2017 – 2020.

W Programie zawarto ocenę stanu środowiska dla obszaru gminy. Ocena obejmuje następujące obszary: 1) ochrona klimatu i jakości powietrza, (2) zagrożenia hałasem, (3) pola elektromagnetyczne, (4) gospodarowanie wodami, (5) gospodarka wodno-ściekowa, (6) zasoby geologiczne, (7) gleby, (8) gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, (9) zasoby przyrodnicze, (10) zagrożenia poważnymi awariami. Jednocześnie syntetycznie opisano efekty realizacji dotychczasowego POŚ, bazując na informacjach zawartych w ostatnim dwuletnim raporcie z wykonania.

Na podstawie oceny stanu środowiska przeprowadzono analizę zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT). Analiza była podstawą do wskazania celów i kierunków przyszłych interwencji i zadań. Planowane interwencje są spójne z celami ujętymi w krajowych oraz regionalnych dokumentach strategicznych i programowych. Cel nadrzędny Programu zdefiniowano jako:

Poprawa i czynna ochrona środowiska naturalnego z równoczesnym zrównoważonym rozwojem Gminy Czeremcha

Dla wskazanych w Programie zadań do realizacji konieczna jest współpraca administracji samorządowej, jednostek zarządzających, przedsiębiorców jak również społeczeństwa. Niektóre działania wymagają jedynie zmiany zachowań, czemu ma służyć szeroko rozumiana edukacja ekologiczna.

Gmina sporządza co dwa lata raporty z wykonania POŚ, które następnie przedstawia radzie gminy. W raporcie powinna zostać dokonana ewaluacja realizowanych zadań i poziomu osiągnięcia przyjętych wskaźników.

4. Ocena stanu środowiska

4.1 Charakterystyka ogólna gminy

Gmina Czeremcha położona jest w południowej części województwa podlaskiego. Od południowego zachodu graniczy z gminą Nurzec Stacja, od zachodu z gminą Milejczyce, od północy z gminą Kleszczele, a od południowego wschodu granicę gminy stanowi granica Państwa. Gmina Czeremcha administracyjnie należy do powiatu Hajnówka.

Ryc. 1 Położenie Gminy Czeremcha w woj. podlaskim.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Podlaskie_mapa_administracyjna.png

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski gmina położona jest w prowincji Wysoczyzny Podlasko-Białoruskiej w Makroregionie Niziny Północnopodlaskiej oraz Mezoregionie Równiny Bielskiej. Powierzchnia gminy Czeremcha wynosi 93,73 km^2. Krajobraz powierzchni gminy jest typowo płaski, równinny, słabo zróżnicowany morfologicznie.

Ryc. 2 Obszar Gminy Czeremcha.

Źródło: https://polska.e-mapa.net//

Klimat na obszarze gminy Czeremcha uwarunkowany jest położeniem gminy w południowej części regionu klimatycznego mazowiecko-podlaskiego. Klimat określony jest

jako umiarkowany zimny. Średnia roczna temperatura wynosi +7°C. W okresie wieloletnim najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą +17,9°C, zaś najchłodniejszym miesiąc styczeń o średniej temperaturze – 4,5°C.

Według danych GUS na terenie gminy Czeremcha na koniec 2020 roku zamieszkałych było 3064 osób, co stanowiło 7% ludności powiatu hajnowskiego. Gęstość zaludnienia wynosi ok. 35 osób na 1 km^2 co daje średni wynik gęstości zaludnienia w porównaniu z danymi dla całego powiatu (ok. 28 os/km2). Obszar gminy podzielony jest na 12 miejscowości sołeckich.

Liczbę ludności gminy Czeremcha na tle całego powiatu hajnowskiego przedstawiono na wykresie poniżej.

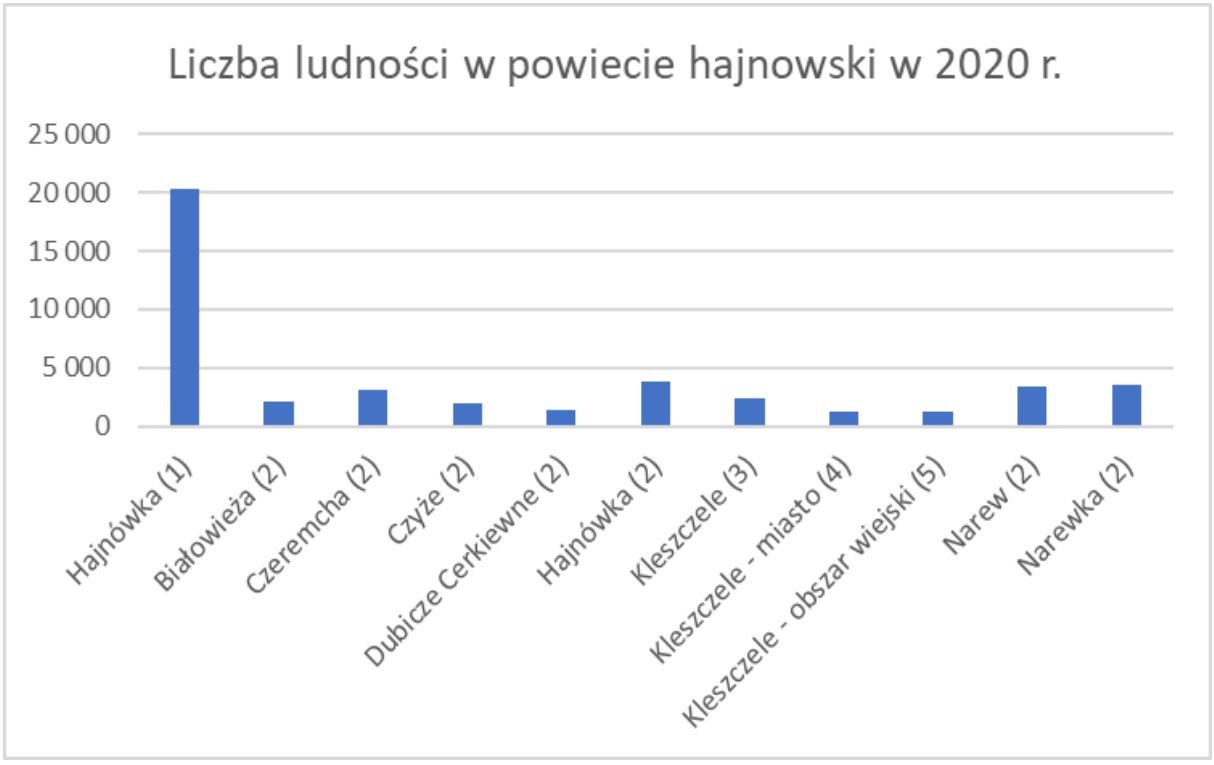

Na podstawie danych GUS https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start

Według prognoz opracowanych przez GUS liczba ludności w gminie będzie systematycznie spadać:

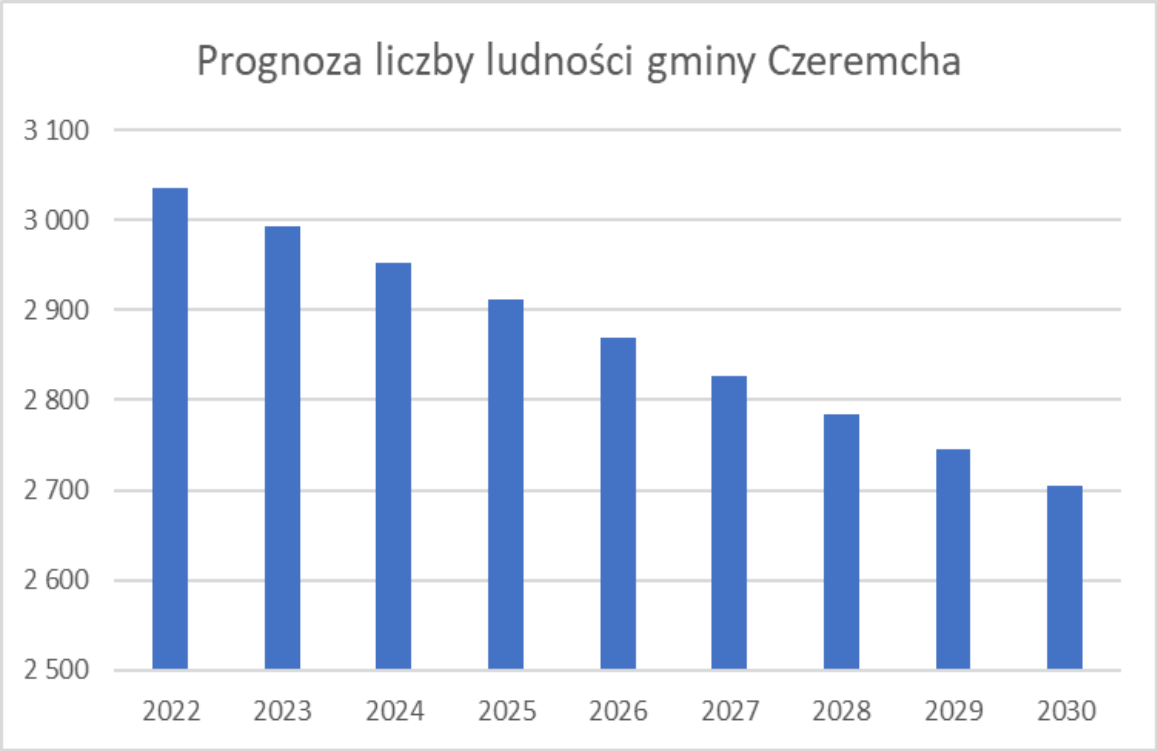

Na podstawie danych GUS https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start

Tab. 1 Prognozowana liczba ludności w gminie Czeremcha na lata 2022 – 2030.

Nazwa	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Czeremcha	3 064	3 035	2 993	2 952	2 911	2 869	2 827	2 785	2 745	2 705

Na podstawie danych GUS stat.gov.pl

Gmina Czeremcha jest gminą o typowo rolniczym i leśnym charakterze produkcji. Na obszarze gminy uprawiane są głównie zboża oraz hodowane bydło mleczne. Użytki rolne zajmują w gminie ok 48% powierzchni gminy, lasy zaś 49%. Na analizowanym obszarze dominują gleby III i IV klasy bonitacyjnej, zajmując łącznie ponad 86% powierzchni gruntów ornych. W przypadku użytków zielonych, ponad 77% powierzchni użytków stanowią gleby IV, V i VI klasy bonitacyjnej. Rolnictwo stanowi jeden z najważniejszych działów gospodarki całego powiatu hajnowskiego. Istnieją tutaj doskonałe warunki do tworzenia gospodarstw ekologicznych, produkujących zdrową żywność oferują one produkty naturalne jak warzywa, zioła, jaja, miody.

Tab. 2 Struktura gospodarstw rolnych na obszarze powiatu hajnowskiego

	Hajnówka – gmina miejska	Hajnówka – gmina wiejska	Białowieża – gmina wiejska	Czeremcha – gmina wiejska	Czyże – gmina wiejska	Dubicze Cerkiewne – gmina wiejska	Narew – gmina wiejska	Narewka – gmina wiejska	Kleszczele – gmina miejsko - wiejska
Zakres powierzchni [ha]	Ilość gospodarstw [szt.]								
0,0-0,4999	190	1228	816	743	112	484	1305	276	703
0,5-0,9999	51	418	156	198	139	226	458	177	251
1,0-1,4999	0	327	146	178	189	202	355	1272	238
1,5-1,99999	0	207	76	159	218	120	213		179
2,0-2,9999	0	278	84	200	154	222	303		250
3,0-4,9999	227	327	44	207	256	240	372		313
5,0-6,9999	0	173	11	100	182	166	192	269	174
7-9,9999	20	174	6	72	188	134	171		131
10,0-14,9999	0	97	3	34	159	111	142	100	83
15,0-19,9999	3	30	1	15	76	43	31		41
20,0- 29,9999	0	23	2	9	36	31	33	24	17
30,0-49,9999	1	23	0	7	21	6	24		12
50,0-99,9999	0	10	0	6	9	3	11	2	4
100,0 i powyżej	0	4	0	0	6	1	12	2	2
Razem	**492**	**3319**	**1345**	**1928**	**1745**	**1 989**	**3622**	**2122**	**2398**

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2021-2024, Projekt, 2020 r. *http://bip.st.hajnowka.wrotapodlasia.pl/resource/file/download-file/id.14871/attachment.1*

Według danych statystycznych z 2020 r. na obszarze gminy było zarejestrowanych 147 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Sektor prywatny stanowiło 139 podmiotów i są to przeważnie małe podmioty gospodarcze zatrudniające do pięciu osób – stanowią one 99% wszystkich podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy. Największym prywatnym przedsiębiorcą, działającym na terenie gminy jest Nasycalnia Podkładów. Czeremcha. Poza sektorem rolniczymi i publicznym (urząd gminy, szkoły, służba zdrowia) mieszkańcy gminy zajmują się turystyką oraz drobnymi usługami dla ludności miejscowej. Gmina z racji swego przygranicznego położenia charakteryzuje się stosunkowo dużym odsetkiem ludności pracującej przy obsłudze przejścia granicznego w Połowcach (straż graniczna, służba celna). Ze względu na użytkowany węzeł kolejowy znaczna część mieszkańców gminy zatrudniona jest w spółkach kolejowych.

Tab. 3 Podmioty Gospodarki Narodowej wpisane do rejestru REGON (stan na 2020 r., dane GUS)

podmioty gospodarki narodowej ogółem	sektor publiczny - ogółem	sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	sektor prywatny - ogółem	sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	sektor prywatny - spółki handlowe	sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne
147	8	5	139	102	4	1	10

Turystyka jest prężnie rozwijającą się gałęzią w powiecie hajnowskim. Obszar powiatu jest idealnym miejscem na uprawianie turystyki aktywnej. Wyznaczone szlaki turystyczne umożliwiają odbywanie wycieczek krajoznawczych: pieszych, rowerowych, nordic walking i edukacyjnych. Przez obszar gminy Czeremcha przebiega wiele szlaków rowerowych: Hajnówka – Dubicze Cerkiewne – Czeremcha – Piaski (czerwony, 85 km), Czeremcha – Siemiatycze (zielony, 59 km), oraz najbardziej znany Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo. Brak zaplecza noclegowego na obszarze gminy stanowi istotną barierę w rozwoju turystyki. Zaplecze turystyczne opiera się na prywatnych kwaterach agroturystycznych. Brak wystarczającej bazy turystyczno – wypoczynkowej, dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej, odpowiednio oznakowanych szlaków turystycznych jest powiązany z brakiem nakładów finansowych na tego typu inwestycje.

Gmina Czeremcha charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną. Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne m.in. droga krajowa nr 66 o statusie drogi międzynarodowej do przejścia granicznego w Połowcach oraz linia kolejowa i węzeł kolejowy zapewniający połączenie z miejscowościami: Białystok, Hajnówka, Mińsk Mazowiecki, Siedlce, Warszawa oraz Vysokolitowsk na Białorusi. Z uwagi na odbywający się przez teren gminy tranzyt międzynarodowy i poza lokalny wielkość emisji zanieczyszczeń pochodzących z transportu może być znacznie wyższa. Gmina sukcesywnie prowadzi modernizację nawierzchni dróg gminnych. Stan dróg gminnych w sposób znaczący oddziałuje na wielkość emisji spalin.

Tab. 4. Charakterystyka dróg na obszarze gminy Czeremcha

Rodzaj drogi	Długość [km]
Drogi krajowe	8,50
Drogi powiatowe	31,80
Drogi gminne	62,65
SUMA	102,95

Źródło: dane z Urzędu Gminy Czeremcha

4.2 Ochrona klimatu i jakości powietrza

W zakresie jakości powietrza obszar gminy Czeremcha położony jest strefie podlaskiej pod kątem oceny jakości powietrza. Oceny jakości powietrza dokonuje corocznie Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Według Raportu wojewódzkiego za rok 2020 Przeprowadzona ocena jakości powietrza za 2020 rok wskazała przekroczenia wybranych poziomów – kryteriów, określonych w przepisach prawa dla poszczególnych substancji zanieczyszczających powietrze atmosferyczne w strefach województwa podlaskiego. W strefie podlaskiej wykazano przekroczenia:

- poziomu dopuszczalnego dla doby dla pyłu zawieszonego PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi,

- poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM2,5 (II faza) – stężenie średnioroczne, kryterium ochrona zdrowia ludzi,

- poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu zawartego w pyle PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi,

- poziomu celu długoterminowego stężeń ozonu (max 8-h) określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi,

- poziomu celu długoterminowego stężeń ozonu (AOT40) określonego ze względu na ochronę roślin.

Przekroczenia w zakresie pyłów zawieszonych związane są z emisją pochodzącą głównie z indywidualnych źródeł niskiej emisji, w okresie grzewczym. Głownie przekroczenia te występują w Łomży. Za przyczynę występowania wysokich stężeń 8-godzinnych ozonu, przekraczających poziom 120µg/m3, oprócz napływów z południowej i południowo-zachodniej Europy uznaje się: przemiany fotochemiczne prekursorów ozonu pod wpływem promieniowania UVB, niekorzystne warunki meteorologiczne, a także naturalne źródła emisji prekursorów ozonu. Od lat w obu strefach województwa, w Aglomeracji Białostockiej oraz strefie podlaskiej, nie odnotowuje się przekroczeń zanieczyszczeń gazowych: dwutlenku siarki, tlenków azotu, tlenku węgla, benzenu oraz zawartości metali ciężkich oznaczanych w pyle zawieszonym PM10. W województwie, średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM10, od wielu lat nie jest również przekraczane. Na terenie całego województwa nie odnotowano przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla drobnej frakcji pyłu zawieszonego

PM2,5 (I faza). Obowiązujące standardy dla pyłu drobnego PM2,5 (II faza) przekraczane są rokrocznie w strefie podlaskiej, gdzie obszarem przekroczeń jest Łomża. W 2020 roku zanieczyszczenie powietrza benzo(a)pirenem wpłynęło na zaklasyfikowanie obu stref województwa do klasy C. Na występowanie dużych obszarów, na których przekraczany jest poziom docelowy benzo(a)pirenu, wskazują również rozkłady stężeń wykonane z wykorzystaniem metody szacowania w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza dla 2020 roku wykonanego przez IOŚ-PIB.

Emisja zanieczyszczeń z emitorów na terenie gminy Czeremcha jest klasyczną emisją niską, ze źródeł bytowych, komunikacyjnych oraz przemysłowych. Głównym źródłem zaopatrzenia mieszkańców gminy w ciepło są indywidualne kotłownie i paleniska domowe (w domach jednorodzinnych) oraz sieci ciepłownicze wspólnot mieszkaniowych (wielorodzinne budynki mieszkalne).

4.3 Zagrożenia hałasem

Do głównych źródeł hałasu powodujących zwiększenie uciążliwości akustycznej w środowisku należą: ruch drogowy, kolejowy, zakłady przemysłowe oraz hałas lotniczy.

Klimat akustyczny województwa podlaskiego kształtuje przede wszystkim hałas komunikacyjny (głównie drogowy i w niewielkim stopniu kolejowy) oraz przemysłowy. Do głównych przyczyn ponadnormatywnego hałasu w otoczeniu dróg można zaliczyć:

- duże natężenia ruchu pojazdów i ich zły stan techniczny;
- znaczne udziały pojazdów ciężarowych w ruchu;
- nadmierne prędkości pojazdów;
- rodzaj i stan techniczny nawierzchni dróg;
- brak właściwej hierarchizacji sieci drogowej i za późno dostrzeżony problem regulacji dostępności – nadal duża część dróg krajowych przechodzi przez miejscowości w sąsiedztwie gęstej zabudowy mieszkaniowej, przenosząc zarówno ruch zewnętrzny (w tym tranzytowy ruch pojazdów ciężarowych) jak również ruch lokalny;

- nieefektywna urbanistyka i brak jednoznacznych zapisów w przepisach dotyczących planowania przestrzennego uwzględniających kryterium hałasu – skutkiem tego jest niekontrolowana obudowa dróg klas Z, G i GP przez budynki o funkcji mieszkalnej, bliska odległość zabudowy od ulicy oraz brak strefowania akustycznego (pierwsza linia zabudowy od ulicy powinna mieć funkcję niemieszkalną).

Z danych Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Białymstoku, wynika, iż obszar gminy Czeremcha nie posiada rozpoznania pomiarowego natężenia hałasu komunikacyjnego. Prawdopodobnie uciążliwość akustyczna komunikacji samochodowej jest nieznaczna. Ponadto źródła hałasu na obszarze opracowania stanowią obiekty produkcyjno – usługowe stanowiące zagrożenie o charakterze lokalnym. W obrębie zabudowy wiejskiej hałas powody ruchem lokalnym oraz pracą maszyn i urządzeń rolniczych.

W celu niedopuszczenia do pogorszenia stanu klimatu akustycznego można wprowadzać szereg działań, do których można zaliczyć:

- działania z zakresu zagospodarowania przestrzennego - podczas planowania przestrzennego stosować zasadę strefowania (w odniesieniu do terenów niezagospodarowanych); w przypadku braku technicznych lub/i organizacyjnych możliwości zastosowanie zmiany funkcji terenu na niechronione akustycznie; wprowadzanie elementów uspokojenia ruchu w centrum oraz na terenie osiedli mieszkaniowych; w strefach o udokumentowanej uciążliwości hałasu powodowanej trasami komunikacyjnymi, w stosunku do nowej zabudowy mieszkaniowej, wprowadzanie wymogu stosowania na elewacjach budynku elementów chroniących przed hałasem środowiskowym.

- edukacja ekologiczna - działania edukacyjne w zakresie ochrony środowiska przed hałasem.

- kontrola poziomu hałasu pojazdów drogowych - w ramach działań zapobiegawczych zaleca się cykliczne kontrole stanu technicznego pojazdów drogowych.

- rozwój transportu publicznego.

4.4 Pola elektromagnetyczne

Najbardziej powszechnymi źródłami PEM są stacje radiowe i telewizyjne, nadajniki GSM, linie wysokiego napięcia. Pola elektromagnetyczne ze względu na właściwości oddziaływania na materię może mieć właściwości niejonizujące lub jonizujące.

Ryc. 3 Podział źródeł emisji pól elektromagnetycznych na jonizujące i niejonizujące.

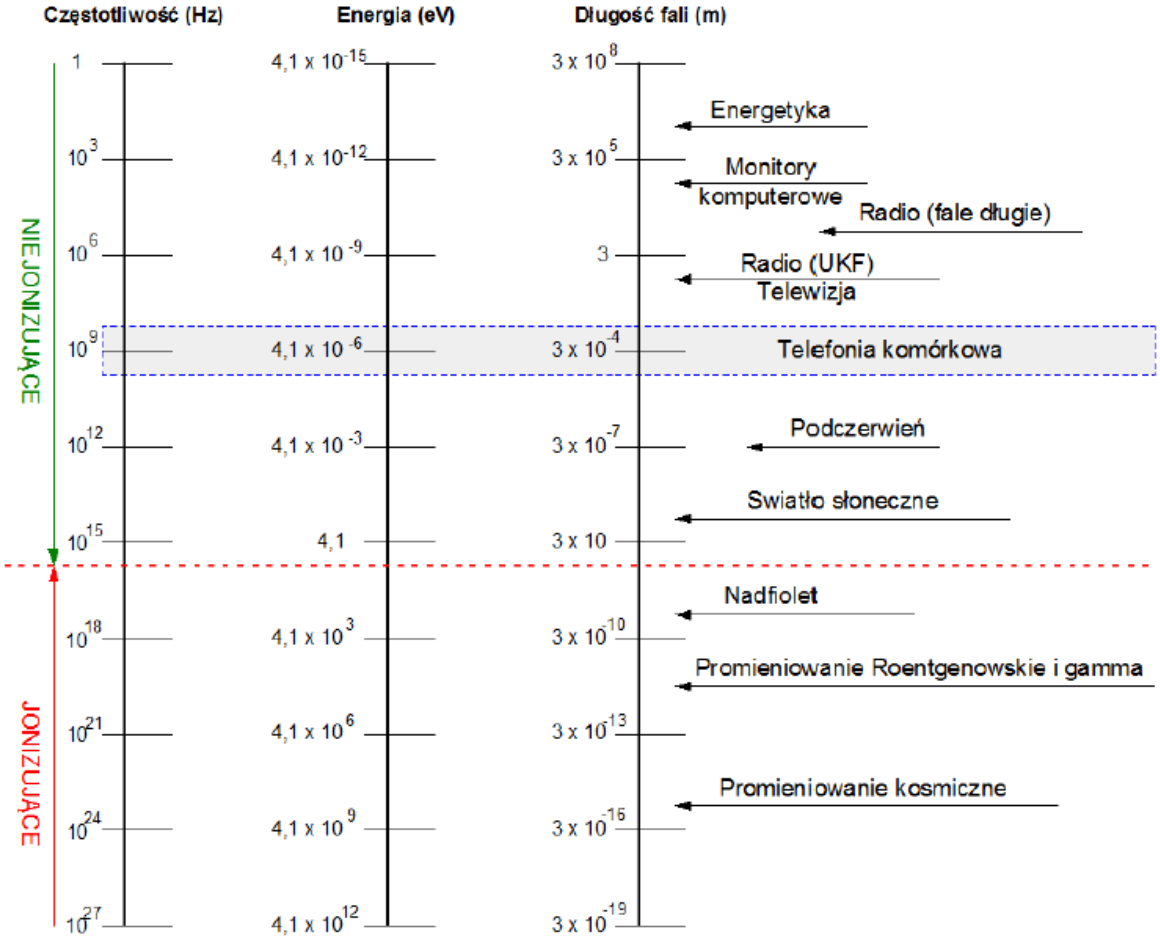

Źródło: Stan środowiska w województwie podlaskim Raport 2020, Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku, Białystok, 2020 *https://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/raporty/stan_srodowiska_2020_podlaskie.pdf*

Pomimo ciągłego rozwoju telefonii komórkowej oraz rozbudowy linii i stacji elektroenergetycznych o napięciu znamionowym równym lub wyższym 110 kV obserwowana emisja pól elektromagnetycznych na środowisko utrzymuje się na bardzo niskim poziomie.

Liczba stacji bazowych telefonii komórkowej na trenie województwa podlaskiego w roku 2018 wynosiła łącznie 1541 sztuk. Szacuje się, że znaczna większość stacji zlokalizowana jest w miastach, natomiast na terenach wiejskich występują sporadycznie.

W latach 2017-2018 realizowano trzyletni cykl pomiarowy rozpoczęty w 2017 roku. Pełny monitoring wykonuje się w 135 lokacjach, na każdy rok przypada 45 punktów rozmieszczonych na terenie całego województwa. Z przeprowadzonych badań w latach 2017-2018 wynika, że w żadnym przypadku nie odnotowano przekroczeń norm.

Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym, zgodnie z zapisami Ustawy Prawo ochrony środowiska, polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów PEM poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach. Przy każdym przedsięwzięciu istnieje obowiązek podjęcia szeregu działań takich jak: sporządzenie oceny jego oddziaływania na środowisko, analiza po realizacyjna oraz wykonanie pomiarów kontrolnych PEM. W przypadku, gdy pomiary wykażą przekroczenie norm należy zastosować działania eliminujące lub obniżające ich poziom do dopuszczalnego.

4.5 Gospodarowanie wodami

Obszar gminy położony jest w dorzeczu Wisły i zlewni rzeki Bug. Przez teren gminy przepływają cieki wodne: Nurzec, Nurczyk, Sipurka, Brodziec i Pulwa będące rzekami o charakterze nizinnym (4 i 5 rzędu) z silnie rozbudowanymi i zatorfionymi dolinami rzecznymi. Rzeki przepływające przez obszar gminy zostały silnie zmeliorowane wskutek, czego znacznie obniżył się poziom wód gruntowych. Na obszarze gminy nie występują naturalne zbiorniki wód powierzchniowych, istnieją jedynie małe sadzawki wodne okresowo wysychające.

Wody powierzchniowe na obszarze gminy Czeremcha mają ustrój śnieżno-deszczowy. Maksymalny poziom wód i przepływów przypada na wiosnę w okresie topnienia śniegów. Na obszarach z płytko zalegającą wodą tj. między morenową gliną zwałową występują wody zaskórne i zawieszone o bardzo zmiennej strukturze w ciągu roku. W ostatnich latach obserwuje się postępujący proces obniżenia poziomu wód oraz osuszania podmokłych ługów (Dziadówka i Kahanka).

Zgodnie z „Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza rzeki Wisły" zatwierdzonym uchwałą Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (M.P. Z 2016 r., poz.

1911) „Nurzec od źródeł do Nurczyka” oznaczono europejskim kodem PLRW200023266619. W poniższym zestawieniu tabelarycznym zaprezentowano kartę charakterystyki PLRW200023266619.

Tabela 5. Karta charakterystyki PLRW200023266619.

CHARAKTERYSTYKA JCWP			
Kategoria JCWP		JCWP rzeczna	
Nazwa JCWP		Nurzec od źródeł do Nurczyka	
Kod JCWP		RW200023266619	
Typ JCWP		23	
Długość JCWP [km]		85,72	
Powierzchnia zlewni JCWP [km^2]		241,15	
Obszar dorzecza		obszar dorzecza Wisły	
Region wodny		region wodny Środkowej Wisły	
Zlewnia bilansowa		Zlewnia Narwi od granicy państwa do ujścia Biebrzy	
RZGW		WA	
RDOŚ		RDOŚ w Białymstoku	
WZMIUW		Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku	
Województwo		20 (PODLASKIE)	
Powiat		2003 (bielski), 2005 (hajnowski), 2010 (siemiatycki)	
Gmina		200303_2 (Bielsk Podlaski), 200304_2 (Boćki), 200306_2 (Orla), 200503_2 (Czeremcha), 200507_3 (Kleszczele), 201006_2 (Milejczyce)	
Inne informacje/dane dotyczące JCWP			
Warunki referencyjne			
Fitoplankton (wskaźnik fitoplanktonowy IFPL)			
Fitobentos (Multimetryczny Indeks Okrzemkowy IO)			
Makrofity (Makrofitowy indeks rzeczny MIR)			
Makrobezkręgowce bentosowe			
Ichtiofauna			
Status JCWP			
Podsumowanie informacji w zakresie wstępnego/ostatecznego wyznaczenia statusu		Wstępne wyznaczenie	Ostateczne wyznaczenie
Status		NAT	NAT
Powiązanie JCWP z JCWPd (w rozumieniu ekosystemu zależnego od wód podziemnych)			
Kody powiązanych JCWPd		PLGW200055	
Ocena stanu JCWP			
Czy JCWP jest monitorowana?		NM	
Kod i nazwa podobnej monitorowanej JCWP		RW2000232664989 (Czapelka)	
Ocena stanu za lata 2010 - 2012	Stan/potencjał ekologiczny	PONIŻEJ DOBREGO	
	Wskaźniki determinujące stan	brak danych dla JCWP	
	Stan chemiczny	DOBRY	
	Wskaźniki determinujące stan	brak danych dla JCWP	
	Stan (ogólny)	ZŁY	

Presje antropogeniczne na stan wód			
Rodzaj użytkowania części wód		rolna	
Presje/oddziaływania i zagrożenia antropogeniczne		nierozpoznana presja	
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego		zagrożona	
Obszary chronione wymienione w zał. IV RDW			
Obszary wyznaczone na mocy art. 7 do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi		NIE	
Obszary przeznaczone do ochrony gatunków wodnych o znaczeniu ekonomicznym		Brak	
Części wód przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym obszary wyznaczone jako kąpieliska		NIE	
Części wód wyznaczone jako obszar szczególnie narażony, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć		NIE	
Części wód wyznaczone jako wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych		NIE	
Części wód wyznaczone jako obszary wrażliwe na substancje biogenne		TAK	
Obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie		TAK	
CEL ŚRODOWISKOWY DLA JCWP		dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny
Typ odstępstwa wynikający w art. 4 ust. 4 i 5 RDW		4(4) - 1, 4(4) - 2	
Termin osiągnięcia celów środowiskowych		2021	
Uzasadnienie odstępstwa		Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z prowadzonymi w latach 2014-2015 badaniami monitoringowymi możliwe będzie w roku 2016 przeprowadzenie oceny rzeczywistego stanu i zagrożenia JCWP. W przypadku potwierdzenia złego stanu wprowadzone zostanie działanie mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności.	
Typ odstępstwa wynikający w art. 4 ust. 7 RDW		brak	
Uzasadnienie odstępstwa		nie dotyczy	
Wymagania dla elementów biologicznych	Podstawa wymagania	Projekt Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2013 r. o zmianie rozporządzenia w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	Fitoplankton (wskaźnik fitoplanktonowy IFPL)	
		Fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO)	≥ 0,44
		Makrofity (makrofitowy indeks rzeczny	≥ 35,0

		MIR)	
		Klasa wskaźnika FLORA	
		Makrobezkręgowce bentosowe (indeks MMI)	≥ 0,687
		Wskaźnik MZB	
		Ichtiofauna	
		Klasa elementów biologicznych	II
Wymagania dla elementów fizykochemicznych	Podstawa wymagania	1. „Weryfikacja wartości granicznych dla oceny stanu ekologicznego rzek i jezior w zakresie elementów fizykochemicznych z uwzględnieniem warunków charakterystycznych dla poszczególnych typów wód” 2. Projekt Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2013 r. o zmianie rozporządzenia w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (w zakresie substancji szczególnie szkodliwych)	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	Zawiesina ogólna (mg/l)	≤ 19,3
		Tlen rozpuszczony (mgO_2/l)	6,2-11,4
		BZT_5 (mgO_2/l)	≤ 4,1
		ChZT-Mn (mgO_2/l)	≤ 17
		OWO (mgC/l)	≤ 21,4
		ChZT-Cr (mgO_2/l)	≤ 79
		Przewodność w 20^oC (uS/cm)	≤ 576
		Substancje rozpuszczone (mg/l)	≤ 400
		Siarczany ($mgSO_4$/l)	≤ 64,8
		Chlorki (mgCl/l)	≤ 29,4
		Wapń (mgCa/l)	≤ 71,7
		Magnez (mgMg/l)	≤ 10,1
		Twardość ogólna ($mgCaCO_3$/l)	≤ 250
		Odczyn pH	7-8,3
		Zasadowość ogólna ($mgCaCO_3$/l)	≤ 204,3
		Azot amonowy ($mgN\text{-}NH_4$/l)	≤ 0,68
		Azot Kjeldahla (mgN/l)	≤ 1,7
		Azot azotanowy ($mgN\text{-}NO_3$/l)	≤ 2,5
		Azot azotynowy ($mgN\text{-}NO_2$/l)	≤ 0,03
		Azot ogólny (mgN/l)	≤ 4,5
		Fosforany ($mgPO_4$/l)	≤ 0,31
		Fosfor ogólny (mgP/l)	≤ 0,4
		Specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	Spełnienie wymagań zał.6 projektu Rozporządzenia MŚ z dnia 8 maja 2013 r
Wymagania dla elementów hydromorfologicznych	Podstawa wymagania	Projekt Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2013 r. o zmianie rozporządzenia w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	II	

Wymagania dla wskaźników chemicznych	Podstawa wymagania	Projekt Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2013 r. o zmianie rozporządzenia w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	Spełnienie środowiskowych norm jakości	
Wymagania dla obszarów chronionych będące jednolitymi częściami wód, przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia	Podstawa wymagania	nie dotyczy	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	Parametry fizykochemiczne	nie dotyczy
		Parametry bakteriologiczne	nie dotyczy
Wymagania dla obszarów chronionych, będących jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	Podstawa wymagania	nie dotyczy	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	nie dotyczy	

Obszary chronione przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków			
Nazwa obszaru chronionego	Dolina Górnego Nurca	Kod obszaru chronionego	PLB200004
Podstawa prawna utworzenia obszaru chronionego	Rozporządzenie MŚ z 12.012011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Dz. U. z 2011 r. Nr 25 poz. 133.	Wielkość obszaru chronionego [ha]	3995,02
% udział obszaru chronionego w długości JCW	25,82%	% udział obszaru chronionego w powierzchni zlewni JCW	16,57%
Przedmioty ochrony zależne od wód	Circus pygargus r, Crex cred r, Limosa limona r, Numenius arquata r, Tetrao tetrix tetrod p		
Cel dla obszaru chronionego	Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony. Właściwy stan ochr. błotniaka łąkowego wymaga: zachow. natur. mozaiki mokradłowego krajobrazu, zwykle z udz. dużych kompleksów podmokłych łąk, turzycowisk, szuwarów, zabagnień. --- Właściwy stan ochr. derkacza wymaga: zachow. uwilgotnienia i wyklucz. odwadniania wilg. i podmokłych łąk. --- Właściwy stan ochr. rycyka wymaga: zachow. podmokłych łąk i pastwisk o wys. poziomie wody utrzym. do początku lata. --- Właściwy stan ochr. kulika wielkiego wymaga: zachow. dużych kompleksów łąk i ekstens. pastwisk oraz ich podmokłego charakteru. --- Właściwemu stanowi ochrony cietrzewia może sprzyjać: zachow. war. wodnych, w tym bagiennego char. torfowisk. [Wymaga wg proj. PZO: Utrzymanie siedliska w dobrej kondycji poprzez nie prowadzenie działań skutkujących obniżeniem poziomu wód gruntowych.].		
Uwagi dotyczące obszaru chronionego	Cel na podst.: Wymagania siedlisk i gat. oraz proj. PZO.		

Nazwa obszaru chronionego	Jelonka	Kod obszaru chronionego	PLH200019
Podstawa prawna utworzenia obszaru chronionego	Decyzja KE z 10.01.2011 r.	Wielkość obszaru chronionego [ha]	2479,90
% udział obszaru chronionego w długości JCW		% udział obszaru chronionego w powierzchni zlewni JCW	4,08%
Przedmioty ochrony zależne od wód	7140, 91D0, 91E0, Lycaena dispar		
Cel dla obszaru chronionego	Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony. Właściwy stan ochr. torfowisk przejściowych i trzęsawisk (7140) wymaga: bagienne, naturalne warunki wodne. Poziom wody nie głębiej niż 10 cm ppt. Brak sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „zneutralizowana" na skutek podjętych działań ochronnych (zasypywanie rowów, budowa przegród itp.). --- Właściwy stan ochr. borów i lasów bagiennych (91D0) wymaga: bagienne uwodnienie. Brak antropogenicznego odwadniania. --- Właściwy stan ochr. łęgów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (91E0) wymaga: uwodnienie (w tym, jeśli dotyczy, dynamika zalewów) normalne z punktu widzenia odpowiedniego podtypu (zbiorowiska roślinnego). Naturalny lub zrenaturalizowany charakter i reżim hydrolog. cieków, jeżeli sąsiadują z łęgami. --- Właściwy stan ochr. czerwończyka nieparka wymaga: naturalne war. wodne siedliska łąkowego, lokalnie podmokłe i wilgotne, w tym jeśli dotyczy z zarośn. rowami z wyst. szczawi, ale umożliw. koszenie łąk.		
Uwagi dotyczące obszaru chronionego	Cel na podst.: Wymagania siedlisk i gat. Wg danych PZO, mimo nie wskazania w SDF, występują znacząco i zostały tu ujęte: 7140, 91D0		
Nazwa obszaru chronionego	Ostoja w dolinie Górnego Nurca	Kod obszaru chronionego	PLH200021
Podstawa prawna utworzenia obszaru chronionego	Decyzja KE z 10.01.2011 r.	Wielkość obszaru chronionego [ha]	5524,05
% udział obszaru chronionego w długości JCW	36,27%	% udział obszaru chronionego w powierzchni zlewni JCW	20,57%
Przedmioty ochrony zależne od wód	6410, 7230, Castor fiber, Lutra ultra, Bombina bombing, Leucorrhinia pectoralis, Lycaena dispar, Lycaena helle		
Cel dla obszaru chronionego	Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony. Właściwy stan ochr. zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (6410) wymaga: zachow. zmiennowilgotnych i wilgotnych warunków siedliskowych, umożliw. jednak przynajmniej okazjonalne (niekoniecznie coroczne) koszenie. --- Właściwy stan ochr. górskich i nizinnych torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230) wymaga: poziom wody w przedziale 10 cm ppt - 2 cm npt. Stabilne zasilanie wodami podziemnymi pH>7. Brak sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „zneutralizowana" na skutek podjętych działań ochronnych (zasypywanie rowów, budowa przegród itp.). --- Właściwy stan ochr. bobra wymaga: tolerowanie działań bobrów. --- Właściwy stan ochr. wydry wymaga: bogatej bazy żerowej, pośrednio zachowania lub odtworzenia naturalnego zróżnicow. siedlisk ryb i płazów. --- Właściwy stan ochr. kumaka niz. wymaga: zachow. miejsc lęgowych, w postaci (zależnie od specyf. obszaru) stawów lub kompleksów drobnych zbiorn. wodnych o naturalnym charakterze. Brak trendu zanikania drobnych oczek wodnych w krajobrazie. --- Właściwy stan ochr. zalotki większej wymaga: naturalna mozaika rośl. wynurzonej i pływającej. 2 lub więcej gat.		

	makrofitów przyjaznych zalotce. Niska antropopresja na strefę brzegową, w tym niska presja wędk., brak intens. gosp. ryb., brak odwadniania i wypływu wód zanieczyszcz., brak nowych lub odtwarzanych rowów odwadn. W miejscach wyst. >10 samców./100 m transektu; >10 wylinek/10 m2. --- Właściwy stan ochr. czerwończyka nieparka wymaga: naturalne war. wodne siedliska łąkowego, lokalnie podmokłe i wilgotne, w tym jeśli dotyczy z zarośn. rowami z wyst. szczawi, ale umożliw. koszenie łąk. --- Właściwy stan ochr. czerwończyka fioletka wymaga: naturalne war. wodne siedliska łąkowego, wilgotne sprzyjające wyst. rdestu wężownika.
Uwagi dotyczące obszaru chronionego	Cel na podst.: Wymagania siedlisk i gat. Wg danych PZO, mimo wskazania w SDF, nie występują znacząco i nie zostały tu ujęte: Sabanejewia aurata Wg danych PZO, mimo nie wskazania w SDF, występują znacząco i zostały tu ujęte: 6410

Według zapisów Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2021-2024 Jednolite Części Wód Powierzchniowych zbadane na terenie Powiatu Hajnowskiego w roku 2018 zostały ocenione jako dysponujące złymi stanami wód, a wody podziemne, które zostały zbadane w roku 2019 znajdują się w klasach od I- do III. W celu poprawy tej sytuacji rolnicy ubiegający się o przyznanie płatności bezpośrednich (bez rolników uczestniczących w „systemie dla małych gospodarstw") zobowiązani są do przestrzegania przez cały rok kalendarzowy norm i wymogów wzajemnej zgodności.

Wody podziemne znajdują się w miąższości osadów czwarto- i trzeciorzędowych. Wody podziemne są wykorzystywane jako główne źródło wód do celów użytkowych. Pod względem jakości wody te charakteryzują się średnią twardością z zawartością żelaza średnio 0,1-0,6, suchą pozostałością średnio ok. 158-250. Zmienność litologiczna utworów przypowierzchniowych, a także sama morfologia terenu sprawiają, że warunki hydrogeologiczne poziomu przypowierzchniowego są zróżnicowane. Na stan czystości wód podziemnych mają bezpośredni wpływ wody powierzchniowe. To za ich pośrednictwem do tych wód dostają się różnego rodzaju zanieczyszczenia.

Tabela 6. Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Czeremcha

Lp.	Miejscowość	Głębokość studni [m]	Głębokość warstwy wodonośnej [m]	Wydajność [m^3/h]	Uwagi
1	Kuzawa nr 1	70	55-67	45	-
2	Kuzawa nr 2	70	55-66	53	-
3	Kuzawa nr 3	68	51-61	39	-

4	Wólka Terechowska	16,5	4-16,5	6	Nieużytkowane
5	Zubacze	64	20,4-62,0	90	Nieużytkowane
6	Zubacze	28	16-26	3,6	Nieużytkowane

Źródło: Urząd Gminy Czeremcha

Ze względu na zasięg obszarów Jednolitych Części Wód Podziemnych teren inwestycji położony jest w jednostce JCWPd nr 55 kod PLGW200055, region Środkowej Wisły. Stan ilościowy i jakościowy wód podziemnych jest dobry (niezagrożony).

Tabela 7. Karta charakterystyki JCWPd nr 55.

CHARAKTERYSTYKA JCWPd	
Nazwa/numer JCWPd	55
Kod JCWPd	PLGW200055
Powierzchnia JCWPd [km^2]	9395,70
Obszar dorzecza	Wisła
Region wodny	Środkowej Wisły
RZGW	RZGW w Warszawie
RDOŚ	RDOŚ w Warszawie, RDOŚ w Białymstoku, RDOŚ w Lublinie
WZMIUW	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie
Województwo	06 (LUBELSKIE), 14 (MAZOWIECKIE), 20 (PODLASKIE)
Powiat	0601 (bialski), 0611 (łukowski), 1410 (łosicki), 1412 (miński), 1416 (ostrowski), 1426 (siedlecki), 1429 (sokołowski), 1433 (węgrowski), 1434 (wołomiński), 1435 (wyszkowski), 1464 (Siedlce), 2002 (białostocki), 2003 (bielski), 2005 (hajnowski), 2010 (siemiatycki), 2013 (wysokomazowiecki), 2014 (zambrowski)
Gmina	060105_2 (Janów Podlaski), 060107_2 (Konstantynów), 060110_2 (Międzyrzec Podlaski), 061105_2 (Łuków), 061108_2 (Stoczek Łukowski), 061109_2 (Trzebieszów), 141001_2 (Huszlew), 141002_3 (Łosice), 141003_2 (Olszanka), 141004_2 (Platerów), 141005_2 (Sarnaki), 141006_2 (Stara Kornica), 141204_2 (Cegłów), 141206_2 (Dobre), 141208_2 (Jakubów), 141209_3 (Kałuszyn), 141212_2 (Mrozy), 141601_1 (Ostrów Mazowiecka), 141602_2 (Andrzejewo), 141603_2 (Boguty-Pianki), 141604_3 (Brok), 141605_2 (Małkinia Górna), 141606_2 (Nur), 141607_2 (Ostrów Mazowiecka), 141609_2 (Szulborze Wielkie), 141611_2 (Zaręby Kościelne), 142601_2 (Domanice), 142602_2 (Korczew), 142603_2 (Kotuń), 142604_2 (Mokobody), 142605_3 (Mordy), 142606_2 (Paprotnia), 142607_2 (Przesmyki), 142608_2 (Siedlce), 142609_2 (Skórzec), 142610_2 (Suchożebry), 142611_2 (Wiśniew), 142612_2 (Wodynie), 142613_2 (Zbuczyn), 142901_1 (Sokołów Podlaski), 142902_2 (Bielany), 142903_2 (Ceranów), 142904_2 (Jabłonna Lacka), 142905_3 (Kosów Lacki), 142906_2 (Repki), 142907_2 (Sabnie), 142908_2 (Sokołów Podlaski), 142909_2 (Sterdyń), 143301_1 (Węgrów), 143302_2 (Grębków), 143303_2 (Korytnica), 143304_2 (Liw), 143305_3 (Łochów), 143306_2 (Miedzna), 143307_2 (Sadowne), 143308_2 (Stoczek), 143309_2 (Wierzbno), 143405_2 (Dąbrówka), 143406_2 (Jadów),

		143410_2 (Strachówka), 143411_3 (Tłuszcz), 143501_2 (Brańszczyk), 143502_2 (Długosiodło), 143503_2 (Rząśnik), 143504_2 (Somianka), 143505_3 (Wyszków), 143506_2 (Zabrodzie), 146401_1 (Siedlce), 200208_2 (Poświętne), 200302_1 (Brańsk), 200303_2 (Bielsk Podlaski), 200304_2 (Boćki), 200305_2 (Brańsk), 200306_2 (Orla), 200307_2 (Rudka), 200308_2 (Wyszki), 200503_2 (Czeremcha), 200505_2 (Dubicze Cerkiewne), 200507_3 (Kleszczele), 201001_1 (Siemiatycze), 201002_3 (Drohiczyn), 201003_2 (Dziadkowice), 201004_2 (Grodzisk), 201005_2 (Mielnik), 201006_2 (Milejczyce), 201007_2 (Nurzec-Stacja), 201008_2 (Perlejewo), 201009_2 (Siemiatycze), 201301_1 (Wysokie Mazowieckie), 201302_3 (Ciechanowiec), 201303_3 (Czyżew), 201304_2 (Klukowo), 201306_2 (Kulesze Kościelne), 201307_2 (Nowe Piekuty), 201308_2 (Sokoły), 201309_3 (Szepietowo), 201310_2 (Wysokie Mazowieckie), 201404_2 (Szumowo), 201405_2 (Zambrów)
Inne informacje/dane dotyczące JCWPd		
Powiązanie JCWPd z JCWP (w rozumieniu ekosystemu zależnego od wód podziemnych) - kody powiązanych JCWP		
JCW rzeczne		RW200021266559, RW200021266591, RW200021266759, RW200021266979, RW200017266772, RW20001726676729, RW2000172668449, RW2000172667689, RW2000172667749, RW20001726684529, RW2000172667769, RW2000172668476, RW2000172668529, RW2000172667789, RW200017266869, RW20
JCW przybrzeżne		
JCW przejściowe		
JCW jeziorne		
Ocena stanu JCW		
Ocena stanu 2012	Stan chemiczny	dobry
	Stan ilościowy	dobry
	Stan (ogólny)	dobry
JCWPd wg podziału obowiązującego w I cyklu planistycznym		52, 53, 54
Presje antropogeniczne na stan wód		
Przyczyna stanu słabego		-
Rodzaj użytkowania części wód		rolniczy
Presje/oddziaływania i zagrożenia antropogeniczne		
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego		niezagrożona
Obszary chronione wymienione w zał. IV RDW		
Obszary wyznaczone na mocy art. 7 do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi		TAK
Obszary przeznaczone o		Rezerwaty: Dąbrowy Seroczyńskie, Wilcze Błota, Moczydło, Śliże, Kózki,

ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie		Przekop, Wydma Mołożewska, Skarpa Mołożewska, Bojarski Grąd, Dębniak, Kantor Stary, Biele, Podjabłońskie, Sterdyń, Śnieżyczki, Stawy Broszkowskie, Przełom Witówki, Rudka Sanatoryjna, Florianów, Rogoźnica, Topór, Zabuże, Stawy Siedleckie, Koryciny, Grąd Radziwiłłowski, Góra Uszeście, Sokóle, Jelonka, Mokry Jegiel, Kaliniak, Jegiel, Mierzwice, Czaplowizna, Gołobórz; Sieć Natura 2000 - specjalne obszary ochrony siedlisk: PLH140013 Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie, PLH140007 Kantor Stary, PLH140004 Dąbrowy Seroczyńskie, PLH140011 Ostoja Nadbużańska, PLH200014 Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego, PLH140036 Rogoźnica, PLH140032 Ostoja Nadliwiecka, PLH140024 Dąbrowy Ceranowskie, PLH140026 Dzwonecznik w Kisielanach, PLH140028 Gołobórz, PLH200021 Ostoja w Dolinie Górnego Nurca, PLH200018 Czerwony Bór, PLH200019 Jelonka; Sieć Natura 2000 - obszary specjalnej ochrony ptaków: PLB140007 Puszcza Biała, PLB140002 Dolina Liwca, PLB140001 Dolina Dolnego Bugu, PLB140009 Dolina Kostrzynia, PLB200004 Dolina Górnego Nurca, PLB060010 Lasy Łukowskie	
CEL ŚRODOWISKOWY DLA JCWPd		dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy
Typ odstępstwa		brak	
Termin osiągnięcia celów środowiskowych		2015	
Uzasadnienie odstępstwa		nie dotyczy	
Wymagania dla elementów fizykochemicznych	Podstawa wymagania	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. z 2008r. Nr 143 poz. 896)	
	Parametry charakteryzujące cel środowiskowy	Odczyn pH	6.5-9.5
		Ogólny węgiel organiczny (mgC/l)	10
		Przewodność elektrolityczna w 20°C (µS/cm)	2500
		Temperatura (°C)	16
		Tlen rozpuszczony (mg/l)	< 0.5
		Amonowy jon ($mgNH_4/L$)	1.5
		Antymon^H (mgSb/l)	0.005
		Arsen^H (mgAs/l)	0.02
		Azotany^H ($mgNO_3/l$)	50
		Azotyny^H ($mgNO_2/l$)	0.5
		Bar (mgBa/l)	0.7
		Beryl (mgBe/l)	0.1
		Bor^H (mgB/l)	1
		Chlorki (mgCl/l)	250
		Chrom^H (mgCr/l)	0.05
		Cyjanki wolne^H (mgCN/l)	0.05
		Cyna (mgSn/l)	0.2
		Cynk (mgZn/l)	1
		Fluorki^H (mgF/l)	1.5
		Fosforany ($mgPO_4/l$)	1
		Glin^H (mgAl/l)	0.2
		Kadm^H (mgCd/l)	0.005
		Kobalt (mgCo/l)	0.2
		Magnez (mgMg/l)	100

		Mangan (mgMn/l)	1
		Miedź (mgCu/l)	0.2
		Molibden (mgMo/l)	0.02
		Nikiel^{H} (mgNi/l)	0.02
		Ołów^{H} (mgPb/l)	0.1
		Potas (mgK/l)	15
		Rtęć (mgHg/l)	0.001
		Selen (mgSe/l)	0.01
		Siarczany (mgSO_4/l)	250
		Sód (mgNa/l)	200
		Srebro (mgAg/l)	0.1
		Tal (mgTl/l)	0.02
		Tytan (mgTi/l)	0.1
		Uran (mgU/l)	0.03
		Wanad mgV/l)	0.05
		Wapń (mgCa/l)	200
		Wodorowęglany (mgHCO_3/l)	500
		Żelazo (mgFe/l)	5
		AOX - adsorbowane związki chloroorganiczne (mgCl/l)	0.06
		Benzo(a)piren (mg/l)	0,00003
		Benzen (mg/l)	0.01
		BTX - lotne weglowodory aromatyczne (mg/l)	0.1
		Fenole (mg/l)	0.01
		Substancje ropopochodne^{H} (mg/l)	0.3
		Pestycydy^{H} (mg/l)	0.0001
		Suma pestycydów^{H} (mg/l)	0.0005
		Substancje powierzchniowo czynne anionowe (mg/l)	0.5
		Substancje powierzchniowo czynne anionowe i niejonowe (mg/l)	0.5
		Tetrachloroeten^{H} (mg/l)	0.05
		Trichloroeten^{H} (mg/l)	0.05
		WWA^{H} - wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (mg/l)	0.0003
Cel środowiskowy dla JCWPd przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia		jakość wody do spożycia nie powinna ulegać pogorszeniu	

Działania z aktualizacji programu wodno-środowiskowego

Działania podstawowe

Nazwa działania	Zakres rzeczowy	Koszt działania [tys. PLN]	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji
1. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	budowa nowych i rozbudowa istniejących miejsc do	93,74	prowadzący działalność rolniczą na OSN	I kw 2017

	przechowywania nawozów naturalnych stałych o powierzchni 234,36 m2			
2. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	budowa nowych i rozbudowa istniejących zbiorników do przechowywania 133,92 m3 naturalnych nawozów płynnych	80,35	prowadzący działalność rolniczą na OSN	I kw 2017
3. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)	edukacja prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa	brak danych	ODR, gmina	działanie ciągłe
4. realizacja programu	kontrola	brak danych	WIOŚ	działanie

działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)	rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie			ciągłe
5. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu	ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamarzniętych lub pokrytych śniegiem	brak danych	prowadzący działalność rolniczą na OSN	działanie ciągłe

Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)				
6. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)	prowadzenie monitoringu oraz dokumentowanie realizacji programu i jego efektów	brak danych	GIOŚ, WIOŚ, KSChR, OSChR, CDR, ODR, KZGW	działanie ciągłe
7. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	przestrzeganie warunków przechowywania	brak danych	prowadzący działalność rolniczą na OSN	działanie ciągłe

wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)	nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami			
8. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające	przestrzeganie zasad nawożenia	brak danych	prowadzący działalność rolniczą na OSN	działanie ciągłe

rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)				
9. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)	przestrzeganie zasad nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu	brak danych	prowadzący działalność rolniczą na OSN	działanie ciągłe
10. realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego	stosowanie właściwego nawożenia w pobliżu cieków	brak danych	prowadzący działalność rolniczą na OSN	działanie ciągłe

Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 08.05.2013 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra oraz Rozporządzenie nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, Krępianka, Niestępówka, Pniewnik i Wkra. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184 i Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051.)				
11. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia	wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujecia w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia	5436,00	właściciel/użytkownik obiektu	działanie ciągłe

Od dnia 27 lipca 2018 roku na terenie całego kraju obowiązuje Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

Program działań zawiera środki służące ograniczeniu odpływu azotanów ze źródeł rolniczych oraz sposób postępowania w zakresie praktyki rolniczej, związanej z procesami nawożenia, gospodarki nawozami w gospodarstwach rolnych, z uwzględnieniem najlepszych praktyk.

W świetle zastosowania powyższych działań w latach obowiązywania Programu prognozowana jest poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

4.6 Gospodarka wodno-ściekowa

Zapotrzebowanie mieszkańców gminy w wodę pitną realizowane jest z stacji wodociągowej grupowego wodociągu Kuzawa. Źródłem poboru wody jest ujęcie wody podziemnej składające się z 3 studni:

- studnia 1 o głębokości 70m i wydajności eksploatacyjnej 45m³/h, przy depresji S= 9,6m, • studnia 2 o głębokości 70m i wydajności eksploatacyjnej 53m3/h przy depresji S=10m,
- studnia 3 o głębokości 68m i wydajności eksploatacyjnej równiej 39 m3/h przy depresji S=7,5m.

W roku 2014 w ramach projektu pn., Budowa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Czeremcha" dzięki dofinansowaniu ze środków Programu Rozwoju obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 została rozbudowana sieć wodociągowa i kanalizacyjna. Zakres prac obejmował budowę sieci kanalizacyjnej przy ulicach: Stawiska, Lipowa, Fabryczna, Boczna, Wiśniowa, Długa, Topolowa, Nowa, Wiejska w Czeremsze, część wsi Stawiszcze oraz budowę sieci wodociągowej na odcinku Wólka Terechowska – Pohulanka – Opaka Duża. Sieć wodociągowa systematycznie podlega rozbudowie. Obecnie stopień zwodociągowania gminy wynosi 98%, przy łącznej długości sieci wodociągowej 78,5 km.

Na obszarze gminy Czeremcha stan sieci wodociągowej określany jest jako zadowalający. Jakość wód podziemnych pozwala w pełni na bezpieczne pozyskiwanie wody do celów konsumpcyjnych. Działania samorządu przyczyniają się do wzrostu odsetka ludności korzystającego z sieci wodociągowej. Dość powszechnym zjawiskiem jest czerpanie wody z własnych studni.

Na obszarze gminy Czeremcha, w zakresie gospodarki ściekowej wyznaczona została Uchwałą Nr VIII/46/2015 z dnia 30 marca 2015 r. Sejmiku Województwa Podlaskiego aglomeracja Czeremcha o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) 3036.

Ryc. 4 Obszar aglomeracji Czeremcha

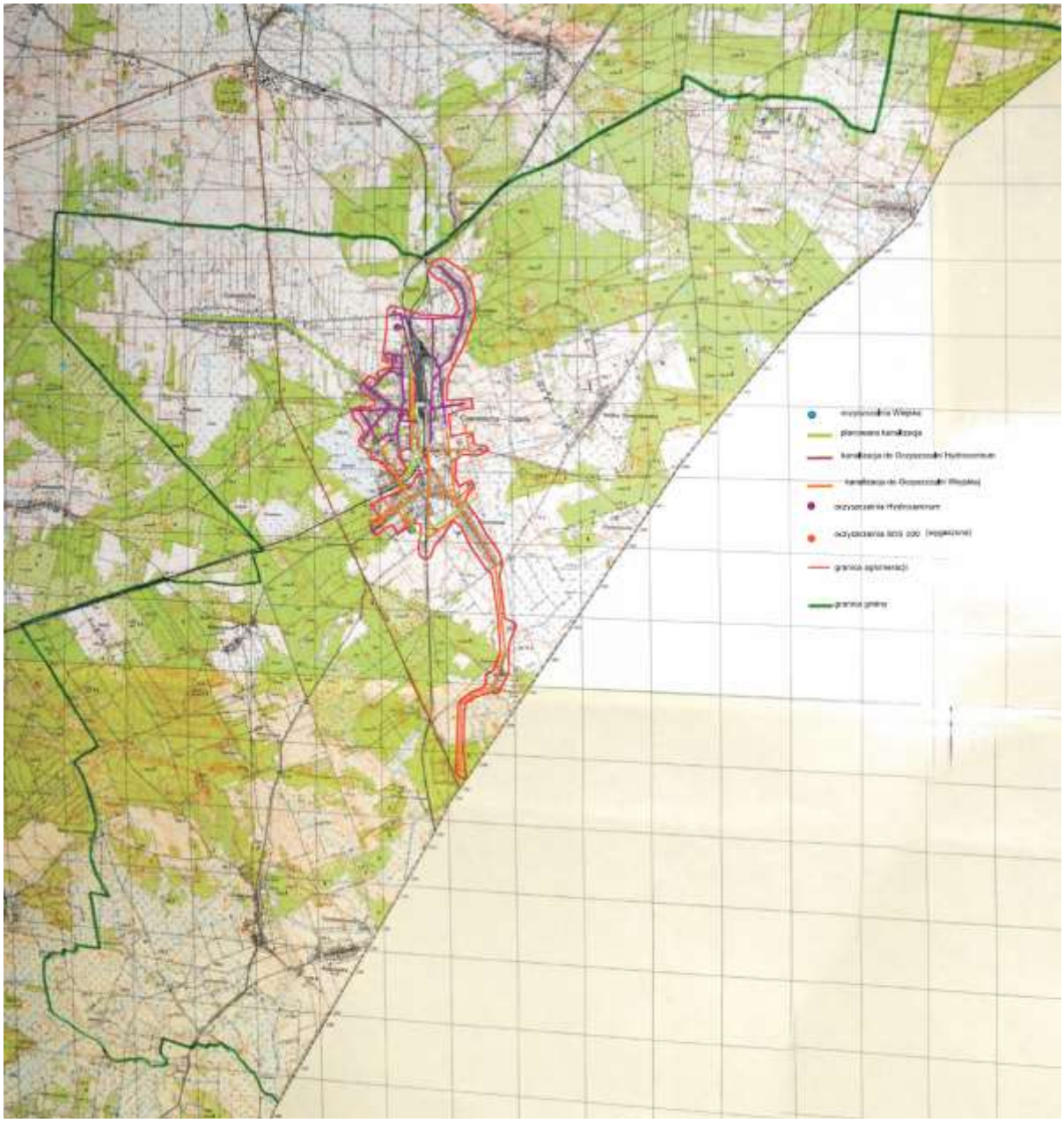

Źródło: Urząd Gminy Czeremcha

Wszystkie aglomeracje powyżej 2 tys. RLM zostały włączone do Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK) mającego na celu identyfikację faktycznych potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz ich realizacji w taki sposób,

aby wywiązać się z wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

Na terenie gminy Czeremcha działają dwie oczyszczalnie ścieków komunalnych. Oczyszczalnia ścieków przy ul. Duboisa typu „Hydrocentrum" o następujących parametrach: projektowa średnio dobowa przepustowość – 80 m^3/dobę; maksymalna przepustowość 140 m^3/dobę. Oczyszczalnia ścieków „Wiejska" przy ul. Długiej o projektowanej średnio dobowej przepustowość – 300 m^3/dobę; maksymalna przepustowość 370 m^3/dobę. Obie oczyszczalnie to oczyszczalnie biologiczne bez usuwania biogenów. Według danych za 2019 r. całkowita ilość ścieków wytworzonych na terenie aglomeracji wyniosła 451 tys. m^3. Ilość ścieków oczyszczonych odprowadzonych z oczyszczalni do odbiornika wyniosła 47 m^3. Oczyszczalnie obsługiwały łącznie 2561 RLM.

Całkowita długości kanalizacji sanitarnej wynosi 31,8 km, w tym 29,5 km sieci grawitacyjnej. Całkowity procent skanalizowania obszaru aglomeracji wynosi 97,4%. W 2019 r. 2561 mieszkańców korzystało z sieci kanalizacyjnej, 67 ze zbiorników bezodpływowych (szamb) oraz 5 z przydomowych oczyszczalni ścieków.

KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich (o RLM większej od 2 000) w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Jednocześnie, zgodnie z postanowieniami dyrektywy 91/271/EWG, warunkami koniecznymi do spełnienia przez aglomerację są następujące wymogi tej dyrektywy:

a) Wydajność oczyszczalni ścieków w aglomeracjach odpowiada przynajmniej ładunkowi generowanemu na ich obszarze.

b) Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z każdej oczyszczalni jest zgodna z wymaganiami Prawa wodnego i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (dalej: rozporządzenie ściekowe).

c) Wyposażenie aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące blisko 100% poziom obsługi. Oznacza to wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000.

W aglomeracjach ujętych w KPOŚK powinien zostać osiągnięty blisko 100% poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi. Oznacza to, że cały ładunek zanieczyszczeń powstających w aglomeracji powinien być gromadzony i doprowadzany do oczyszczalni obsługującej aglomerację albo końcowego punktu zrzutu tych ścieków, a w uzasadnionych przypadkach usuwany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska. Budowa nowej sieci kanalizacyjnej na obszarze aglomeracji z doprowadzeniem do oczyszczalni ścieków albo końcowego punktu zrzutu ścieków komunalnych powinna być uzasadniona ekonomicznie i technicznie, jak również powinien zostać osiągnięty odpowiedni wskaźnik koncentracji stałych mieszkańców aglomeracji i osób czasowo przebywających w aglomeracji na 1 km planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej. Wskaźnik ten wynosi 120 osób/km. Zaleca się dokonanie przeglądu aglomeracji pod kątem ich prawidłowego wyznaczenia i zawartych w akcie prawa miejscowego danych (w tym m. in. zgodności RLM z uchwały z RLM aglomeracji oraz Zaleca się dokonanie przeglądu aglomeracji pod kątem ich prawidłowego wyznaczenia i zawartych w akcie prawa miejscowego danych (w tym m. in. zgodności RLM z uchwały z RLM aglomeracji).

4.7 Zasoby geologiczne

Gmina Czeremcha położona jest w zachodniej części platformy wschodnioeuropejskiej, w strefie tzw. obniżenia podlaskiego (Nizina Podlaska). Krajobraz powierzchni gminy jest typowo płaski, równinny, słabo zróżnicowany morfologicznie. Różnice w wysokości terenu gminy kształtują się między 177 a 180 m n.p.m.

Obszar gminy został ukształtowany poprzez wpływ zlodowacenia środkowopolskiego (zlodowacenie Odry/Warty). Głównymi formami geologicznymi występującymi na obszarze gminy są ozy i kemy. Najwyższy pagórek ozowy (silnie wydłużony pagórek) sięga wysokości

185 m n.p.m. Rzeźba o charakterze płasko równinnym zajmuje ok 75% powierzchni gminy, zaś nisko pagórkowata ok 25% powierzchni.

Na obszarze gminy dominują gliny zwałowe, najczęściej szarobrązowe, piaszczyste, z cienkimi, nieregularnymi przerostami i soczewkami piasków oraz żwirów gliniastych. Stosunkowo niewielki obszar gminy zajmują piaski i żwiry lodowcowe z głazami. W dolinach rzek Nurca, Nurczyka, Sipurki, Brodźca i Pulwy występują pokłady torfy o miąższości ok 12,3 m. Piaski drobne i średnioziarniste oraz żwiry wodnolodowcowe pokrywają stosunkowo duże obszary w północno-wschodniej, środkowej i południowej części gminy.

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy ściśle wiąże się z utworami pochodzącymi z czwartorzędu. W głównej mierze zlokalizowane są one w przypowierzchniowej warstwie ziemi i są eksploatowane metodą odkrywkową. Na terenie gminy Czeremcha występują złoża surowców pod postacią piasków, piasków ze żwirem oraz żwir. Obecnie są one eksploatowane wyłącznie na potrzeby lokalnej ludności. Przedstawiona poniżej tabela przestawia wyniki przeprowadzonej w 1992 roku inwentaryzacji złóż surowców. Inwentaryzację przeprowadziło Przedsiębiorstwo Geologiczne na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. Obecnie znaczna większość podanych niżej złóż uległa wyczerpaniu i została przeznaczona do rekultywacji. Z uwagi na charakter okolicznych gleb przeważa rekultywacja leśna.

Tabela 8. Wykaz punktów eksploatacji surowców użytecznych gminy Czeremcha

Nr wyrobiska	Miejscowość	Charakterystyka
1	Czeremcha	Piasek ze żwirem
2	Pohulanka	Piasek kwarcowoskaleniowy ze żwirem
3	Pohulanka	Piasek kwarcowoskaleniowy z domieszką żwiru
4	Czeremcha	Piasek kwarcowoskaleniowy z domieszką żwiru
5	Kuzawa	Piasek kwarcowo-skaleniowy
6	Wólka Terechowska	Piasek kwarcowo-skaleniowy ze żwirem
7	Wólka Terechowska	Piasek kwarcowo-skaleniowy ze żwirem
8	Czeremcha	Piasek kwarcowo-skaleniowy
9	Czeremcha – Pozniaki	Piasek kwarcowo-skaleniowy

Nr wyrobiska	Miejscowość	Charakterystyka
10	Berezyszcze	Piasek kwarcowo-skaleniowy
11	Berezyszcze	Piasek kwarcowo-skaleniowy
12	Poiowce	Piasek kwarcowo-skaleniowy
13	Połówce	Piasek kwarcowo-skaleniowy ze żwirem
14	Połówce	Piasek kwarcowo-skaleniowy ze żwirem
15	Zubacze	Piasek kwarcowo-skaleniowy
16	Zubacze	Piasek kwarcowo-skaleniowy
17	Turowszczyzna	Piasek kwarcowo-skaleniowy

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czeremcha, Białystok, czerwiec 2009r.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy podaje, iż na obszarze gminy Czeremcha występuje jedno złoże zarejestrowane w Bazie MIDAS (System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych. Wydobywane są w nim kruszywa naturalne (piasek ze żwirem). W roku 2016 podejmowane są działania rekultywacyjne.

4.8 Gleby

Pod względem typologicznym gleby gminy Czeremcha są zróżnicowane. Na obszarze gminy procentowy udział poszczególnych typów gleb przedstawia się następująco:

- gleby brunatne wyługowane (Ew) - 40,2% występują głównie w rejonie miejscowości Jancewicze, Zubacze. Stawiszcze, Połówce,
- czarne ziemie, gleby murszowo - mineralne oraz gleby torfowe występują w rozproszeniu na obszarze gminy, głównie na użytkach zielonych, położonych w dolinach cieków wodnych i obniżeniach terenowych.

Tabela 9 Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych.

Grunty orne			Użytki zielone		
klasa	ha	%	klasa	ha	%
III b	49	1,7	III	U	0,6
IV a	98	3,3	IV	652	38,4
IV b	59,7	19,7	V	796	47
V	1200	40,8	VI, VI z	233	14
VI i VI z	1016	34,5			
Razem:	2942			1782	

Obszar gminy Czeremcha charakteryzuje się słabymi jakościowo glebami. Przeważają gleby z klasy V i VI. Jedynie w okolicach południowych gminy występują lepsze gatunkowo gleby tj. klasa III i IV. Z uwagi na powyższą zależność znaczną część obszaru gminy pokrywają lasy.

Struktura użytkowania gleb wskazuje, iż mimo słabych warunków glebowych gmina Czeremcha jest gminą rolniczą. Pomimo wzrostu znaczenia turystyki wynikającej z walorów środowiska przyrodniczego, funkcja rolnicza gminy wspomagana restrukturyzacją gospodarki rolnej nadal stanowić będzie podstawowy czynnik społeczno – gospodarczego rozwoju gminy. Źródłem zagrożeń środowiska w związku z gospodarką rolną są: obiekty inwentarskie, wzrost nawożenia, stosowanie nawozów mineralnych i organicznych, stosowanie środków ochrony roślin. Do czynników wpływających na zmniejszenie bioróżnorodności jest zanik lokalnych odmian roślin uprawnych i ras zwierząt hodowlanych. Jednym z zagrożeń jest wzrost terenów pod zabudowę mieszkaniową i rekreacyjną kosztem terenów rolniczych. Szansą na rozwój gospodarki rolnej przyjaznej środowisku jest rolnictwo ekologiczne i coraz bardziej popularne programy rolno – środowiskowe. Wzrost znaczenia rolnictwa ekologicznego, stanowi korzystny dla środowiska kierunek rozwoju gospodarczego gminy.

4.9 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

W województwie podlaskim funkcjonują cztery regiony gospodarki odpadami (RGO): Centralny, Południowy, Północny i Zachodni.

Ryc. 5 Podział województwa podlaskiego na regiony gospodarki odpadami.

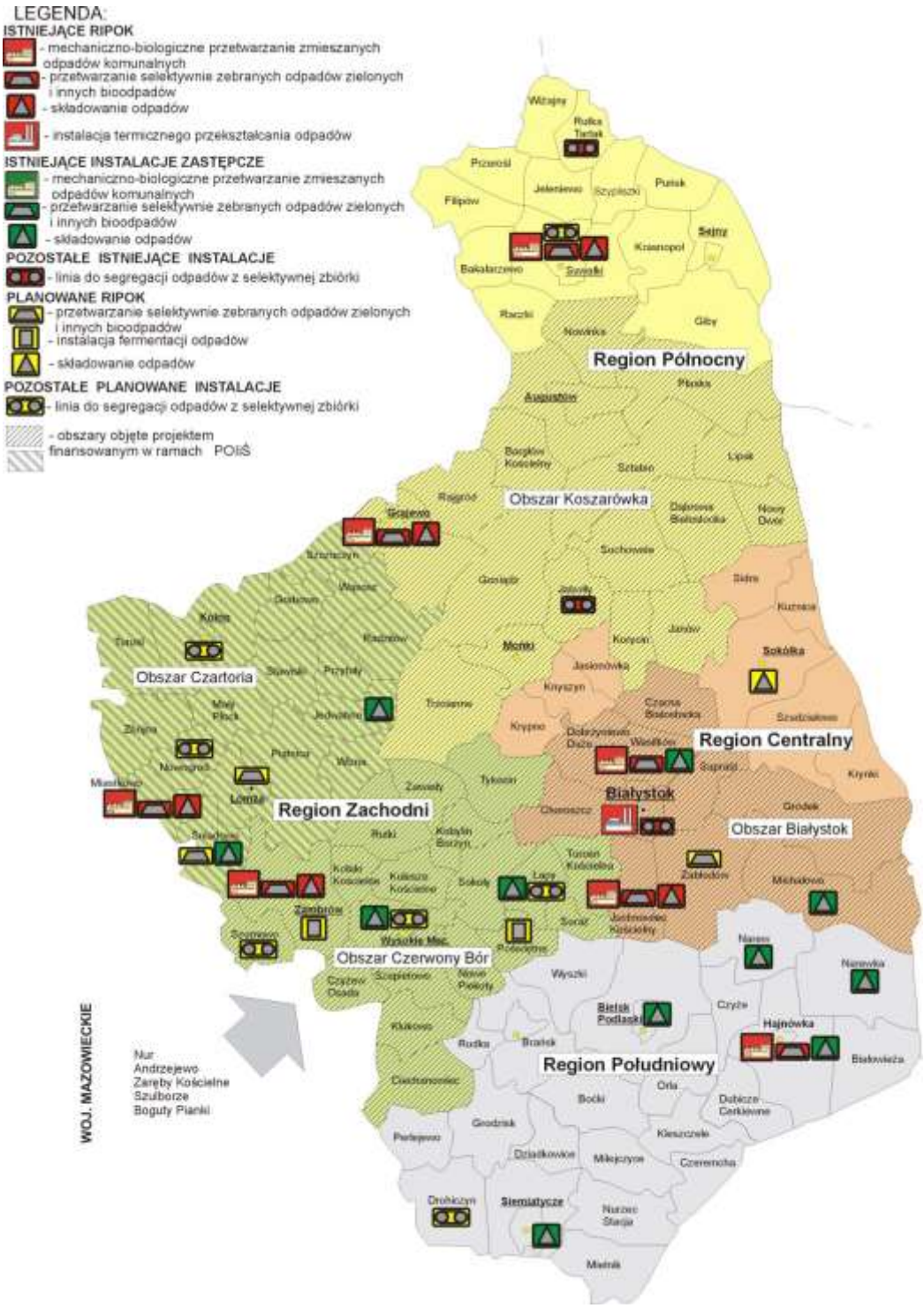

Gmina Czeremcha należy do Południowego Regionu gospodarki odpadami komunalnymi. Południowy region gospodarki odpadami obejmuje 26 gmin. W Regionie Południowym funkcjonuje jedna instalacja RIPOK MBP w Hajnówce. Zakład Zagospodarowania Odpadów kompleksowo zajmuje się gospodarką odpadów komunalnych na terenie gminy miejskiej Hajnówka oraz sąsiednich gmin z regionu południowej części województwa podlaskiego. Gmina ustala opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ma obowiązek uchwalić zarówno metodę naliczania opłat jak i wysokość stawek. Na terenie Gminy Czeremcha w 2020 roku obowiązywała metoda ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi od gospodarstwa domowego ze zróżnicowaniem stawek w zależności od liczby mieszkańców zamieszkujących nieruchomość. Gmina nie objęła systemem odbierania odpadów komunalnych nieruchomości niezamieszkałych. Z tych nieruchomości właściciele zobowiązani są do zawierania umów indywidualnie.

Odbiorem i transportem odpadów komunalnych zajmują się podmioty wybierane w drodze przetargu, ujęte w rejestrze działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych gminy.

Przedsiębiorcy wpisani do Rejestru Działalności Regulowanej w zakresie odbierania nieczystości komunalnych na terenie gminy Czeremcha:
1. MPO Sp. z. o.o. Białystok, ul. 27 Listopada 62, 15-950 Białystok
2. PUK Sp. z. o.o. Hajnówka, ul. Łowcza 4, 17-200 Hajnówka
3. Przedsiębiorstwo Usługowo – Asenizacyjne „ASTWA” Sp. z. o.o., ul. Kombatantów 4, 15-102 Białystok
4. Usługi Komunalne ,,BŁYSK” Marianna Marczyk, ul. Przykoszarowa 22 A, 18-400 Łomża

W 2020 roku PUK Hajnówka obsługiwało 907 nieruchomości zamieszkałych w zabudowie jednorodzinnej i 167 lokali w zabudowie wielolokalowej oraz 37 nieruchomości niezamieszkałych, natomiast MPO Białystok posiadało 4 umowy na odbiór odpadów z nieruchomości niezamieszkałych.

Na terenie Gminy utworzony został Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych przy ul. Duboisa, przyjmujący od właścicieli nieruchomości zamieszkałych wysegregowane odpady komunalne takie jak: opakowania z metali, odpady wielomateriałowe, odpady zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone, zużyte opony, baterie, akumulatory, szkło, tworzywa sztuczne, papier i tektura, tekstylia, leki przeterminowane, baterie i akumulatory, odpady wielkogabarytowe. zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady

komunalne (pochodzące z prac remontowo budowlanych przeprowadzanych samodzielnie w gospodarstwie domowym). Na terenie Gminy Czeremcha nie ma możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych. Odpady te były przekazywane do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Hajnówce.

Ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie Gminy Czeremcha w 2020 roku wynosiła 610,2146Mg. Ilość odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy 560,91 Mg.

Masa selektywnie odebranych odpadów ulegających biodegradacji:

- 2019 rok 9,2800 Mg

- 2020 rok 40,2600 Mg

2) Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania:

- 2019 rok 0, 13%

- 2020 rok 0,18%

3) Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła:

- 2019 rok 23,53%

- 2020 rok 36,80%

4) Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia materiałów budowlanych i rozbiórkowych:

- 2019 rok 56,37%

- 2020 rok 100%

Działania podejmowane przez gminę Czeremcha w perspektywie długoterminowej przyczynić się mają do dalszego ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów, zwiększenia poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych przekazywanych do składowania. Ponadto

działania gminy obejmują akcje informacyjne wśród mieszkańców gminy w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego odpadów komunalnych.

Według danych pochodzących z Bazy azbestowej (https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne) na obszarze gminy Czeremcha zinwentaryzowane jest 2 131 242 kg azbestu, z tego unieszkodliwione został 351 218 kg. Pozostaje do unieszkodliwienia 1 780 023 kg. Na terenie gminy dominują wyroby zawierające azbest w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych.

Większość wyrobów azbestowych znajduje się w posiadaniu osób fizycznych. Usuwanie pokryć dachowych i innych materiałów budowlanych zawierających azbest będzie procesem długotrwałym i kosztownym, który musi być rozłożony na wiele lat, realizowanym ze szczególnym zachowaniem bezpieczeństwa i higieny pracy. W związku z tym problem pogarszania się stanu technicznego wyrobów azbestowo – cementowych, w miarę upływu czasu będzie narastać. Jest to ważny argument na rzecz rozpowszechniania, stosowania i egzekwowania właściwych, bezpiecznych metod eksploatacji, usuwania, transportu i unieszkodliwiania odpadów powstałych z tych wyrobów oraz uświadamiania ludności jakie zagrożenia niesie ze sobą azbest.

4. 10 Zasoby przyrodnicze

Gmina Czeremcha znajduje się w bliskim oddziaływaniu obszarów chronionych w tym głównie Puszczy Białowieskiej. W północno-wschodniej części granic administracyjnych gminy znajduje się niewielki fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Białowieskiej. W najbliższym oddaleniu od granic gminy - ok 2,33 km znajduje się obszar chroniony Dolina Górnego Nurca oraz obszar Ostoi w Dolinie Górnego Nurca (Gmina Kleszczele). W kierunku północnym w odległości ok 3,70 km znajduje się Rezerwat Przyrody Jelonka (Gmina Kleszczele). Ponadto od południa w odległości ok 9 km od granic gminy znajduje się obszar chroniony Doliny Bugu (Gmina Mielnik). W ciągu ubiegłych 20 lat nie przeprowadzano na terenie gminy Czeremcha inwentaryzacji przyrodniczej, mającej na celu określenie występowania na obszarze gminy gatunków zwierząt, ptaków i grzybów znajdujących się pod ochroną.

Ryc. 6 Formy ochrony przyrody występujące na obszarze gminy Czeremcha.

Źródło: http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/

Na obszarze gminy Czeremcha jedynie występującą formą ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody oraz obszary mających znaczenie dla Wspólnoty znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 1 tej ustawy, jest Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska”. Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska" ustanowiony został Uchwałą XXIII/2013/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Puszcza Białowieska" zm. Uchwałą Nr L/473/18 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 25 czerwca

2018 r. zmieniającą uchwałę w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Puszcza Białowieska" (Dz. Urz. Woj. Podl. z 29.06.2018 r. poz. 2911) o łącznej powierzchni 78538 ha. Powołanie obszaru ma na celu wspieranie działań mogących wpływać na walory przyrodnicze, promowanie turystyki krajoznawczej jako formy najmniej uciążliwej dla środowiska, otaczanie szczególną opieką miejsc pamięci narodowej oraz zabytków przyrodniczych i kulturowych.

W 2014 roku została opracowana mapa waloryzacji kulturowej i przyrodniczej gmin powiatu hajnowskiego, dla której został sporządzony raport. Według tego dokumentu obszary gminy Czeremcha zostały zaliczone do terenów o niskich walorach przyrodniczych.

4.11. Zagrożenia poważnymi awariami

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, przez poważną awarię należy rozumieć zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Na obszarze gminy występuje jeden zakład zaliczany do kategorii zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR) - Nasycalnia Podkładów w Czeremsze Spółka z o.o. 17-240 Czeremcha, ul. Fabryczna 7.

Dodatkowo ewentualne zagrożenia poważnymi awariami mogą wystąpić w procesach transportu substancji niebezpiecznych (transport drogowy, kolejowy). Również z racji przygranicznego położenia gmina może być potencjalna na zagrożenia o oddziaływaniach transgranicznych z państw sąsiednich.

4.13 Spójność POŚ z informacjami o stanie środowiska, zawartymi w innych dokumentach strategicznych

Program Ochrony Środowiska gminy Czeremcha został stworzony w oparciu o cele i działania zawarte w dokumentach strategicznych na wyższych szczeblach administracyjnych (powiatowych, wojewódzkich i krajowych). Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych opracowanych na wyższych szczeblach posłużyły do wyznaczenia celów i kierunków ochrony środowiska niniejszego Programu, który jest z nimi w pełni spójny.

Tab. 10. Zestawienie dokumentów strategicznych

Zasięg i szczebel opracowania	Tytuł dokumentu strategicznego
Dokumenty lokalne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czeremcha Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czeremcha Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Czeremcha na lata 2015 – 2030 Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czeremcha na lata 2015–2020
Dokumenty regionalne	Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2021-2024 Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do roku 2024 Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022
Dokumenty krajowe	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) Polityka energetyczna Polski do 2030 roku. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czeremcha

Zgodnie z zapisami Studium szansą rozwoju gminy Czeremcha jest dbałość o walory środowiska przyrodniczego na obszarze gminy. Ekologiczne cele rozwoju stanowią:

- ochrona funkcjonowania i zachowania ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego,

- racjonalne wykorzystanie oraz wzbogacanie walorów tego systemu dla rekreacji i rolnictwa,

- zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkania ludności w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziom hałasu i wibracji, elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego oraz wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej,

- zachowanie ekosystemu doliny rzeki Nurzec oraz powiązań z ekosystem Puszczy Białowieskiej.

Studium określa ponadto kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego:

Ochrona walorów ekologicznych poprzez:

- utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej,

- utrzymanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunku niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy,

- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wody do zbiorowego korzystania,

- dolina rzeki Nurzec i Nurczyka - ochrona doliny przed degradacją i dewastacją, ochrona sanitarna wód powierzchniowych i podziemnych.

Realizacje:

- zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania, w lasach - ochrona walorów przyrodniczych, racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacji.
- prowadzenie gospodarki zgodnie z planami urządzania lasów,
- rekultywacje wyrobisk w kierunku leśnym,

- zakaz zmniejszania powierzchni leśnej; na cele nieleśne,
- zakaz wykonywania melioracji wodnych na obszarach leśnych,
- prowadzenie zalesień zgodnie z wyznaczonymi granicami polno - leśnymi lub na uzasadniony wniosek właścicieli nieruchomości

Szczególne formy ochrony przyrody:

- stosowanie się do zasad gospodarowania na terenie obszaru chronionego krajobrazu "Puszcza Białowieska" zgodnie z Rozporządzeniem Nr 10/96 Wojewody Białostockiego z dnia 29 listopada 1996 r.,
- podjęcie działań w celu podwyższenia rangi ochronnej dla Puszczy Białowieskiej w strefie ochrony Białowieskiego Parku Narodowego,
- zaleca się powołanie nowych pomników przyrody i użytków ekologicznych, zgodnie z "Uproszczoną inwentaryzacją przyrodniczą gminy Czeremcha".

Ochrona środowiska:

Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych:

- uzyskanie i utrzymanie w II kl. czystości wód rzeki Nurzec i Nurczyka,
- ochrona przed zanieczyszczeniami,
- utrzymanie nienaruszonych przepływów biologicznych.

Realizacje:

- budowa oczyszczalni ścieków, być może stacji kontenerowych z późniejszym opróżnianiem tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w miejscowości Czeremcha,
- budowa zbiorników małej retencji.

Ochrona powietrza atmosferycznego:

- stały monitoring atmosfery jako podstawy ustalenia lokalnych jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń,
- instalowanie urządzeń do realizacji zanieczyszczeń,

- przestrzeganie wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń, ochrona ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami,
- przestrzeganie zasady, że hałas i wibracje ponadnormatywne nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane,
- ustalenie dopuszczalnych natężeń hałasu dla terenów podlegających, szczególnej ochronie, zainwestowania mieszkaniowego i strefy rolno osadniczej,
- określenie zasad i warunków sytuowania zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej.

Ochrona powierzchni ziemi:

- sukcesywne likwidacje "dzikich" wysypisk,
- pozyskiwanie surowców wtórnych, selekcje odpadów,
- organizacje przejściowych składowisk typu kontenerowego,
- utrzymanie wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych z zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji, przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- wyłączenie obszarów użytków ornych zdrenowanych spod jakiejkolwiek zabudowy kubaturowej,
- racjonalne eksploatacje surowców mineralnych, przyjęcie zwartych kompleksów gleb chronionych z ograniczeniem rozwoju budownictwa poza rolnego.

Główny nacisk powinien zostać położony na rozwój ekologizacji rolnictwa poprzez ograniczenie stosowania nawozów mineralnych i środków ochrony roślin na rzecz nawożenia organicznego. W gospodarce leśnej ważne jest, aby nie podejmowano działań zmniejszających powierzchnię leśną. Na obszarze gminy lesistość kształtuje się na bardzo wysokim poziomie dzięki czemu w przyszłości przewiduje się, iż lasy będą stanowić bogactwo gminy tworzące szansę na rozwój gminy. Ważną funkcją lasów jest też funkcja wodo- i glebochronną, a także jako ostoja ptactwa i zwierzyny. Powierzchnie leśne gminy w tym głównie lasy Otuliny Puszczy Białowieskiej powinny stać się w dłuższej perspektywie działań obszarem turystycznym gminy.

Zakłada się proekologiczny kierunek gospodarki na terenach leśnych polegający na:

- ochronie różnorodności biologicznej lasów naturalnych, kierunków hodowli lasów z zachowaniem zgodności siedliskowej,
- przeciwdziałanie monokulturom lasów,
- zwiększanie odporności biologicznej lasów poprzez wprowadzanie wielogatunkowych drzew oraz zapobieganie pojawianiu się masowemu szkodnikowi,
- zwiększanie lesistości poprzez zalesienia marginalnych terenów rolniczych oraz dolesiań i rekultywacji terenów po wyrobiskowych.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czeremcha

Pokrycie MPZP obszaru gminy Czeremcha jest stosunkowo niewielkie (zaledwie 716 ha powierzchnia gminy, stan na 31 lipiec 2015r.) Akty prawa miejscowego zostały jedynie uchwalone na kilku obszarach, m.in:

- Uchwała Nr XII/80/2000 Rady Gminy Czeremcha z dnia 30 sierpnia 2000 r. w sprawie zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wyodrębnionych obszarów funkcjonalnych miejscowości i gminy Czeremcha
- Uchwała Nr VI/64/03 Rady Gminy Czeremcha z dnia 10 września 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyodrębnionych obszarów Czeremchy Osady i Gminy Czeremcha
- Uchwała Nr X/98/04 Rady Gminy Czeremcha z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego międzynarodowego, drogowego Przejścia Granicznego w Połowcach, Gmina Czeremcha, pow. Hajnowski, woj. Podlaski

W zakresie zadań ochrony środowiska MPZP gminy Czeremcha ustalają przeznaczenie terenów na obszarze gminy. Wszelkie działania inwestycyjne zarówno mieszkaniowe jak i komunikacyjne planowane są w sposób niekolizyjny z otoczeniem i środowiskiem przyrodniczym. Tereny nieużytków rolnych podlegają wyłączeniu z produkcji rolnej i przeznaczone są pod zalesienie.

Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Czeremcha na lata 2015 – 2030

Projekt założeń obejmuje zapisy określające planowane działania w zakresie aktualnej i planowanej gospodarki energetycznej na obszarze gminy.

W zakresie ochrony środowiska zapisy Planu zaopatrzenia określają planowane kierunki rozwoju sieci ciepłowniczej, energetycznej i gazowej na obszarze gminy. Ponadto dokument ten traktuje o możliwościach pozyskania energii z Odnawialnych Źródeł Energii w tym w drodze kogeneracji.

Z uwagi na rozproszony charakter zabudowy mieszkaniowej nie przewiduje się rozwoju scentralizowanych sieci cieplnych, gazowych i energetycznych. W dalszym ciągu głównym paliwem energetycznym są paliwa kopalne tj. węgiel oraz biomas (drewno). W najbliższym czasie Gmina planuje wdrożenie działań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych polegających na redukcji emisji gazów cieplarnianych w tym głównie CO2 skierowanych do mieszkańców gminy.

Gmina Czeremcha posiada Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe opracowany w 2015 roku, zawierający aktualne dane dotyczące zużycia energii i paliw na terenie gminy.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czeremcha na lata 2015–2020

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2015 – 2020 dla Gminy Czeremcha został opracowany, aby przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatycznoenergetycznym do roku 2020 tj.:

− redukcji emisji gazów cieplarnianych,

− zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,

− redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej.

Powyższe cele przyświecają gminie Czeremcha nie tylko do 2020 roku, ale i w dalszej perspektywie czasowej. Realizacja założeń długoterminowych będzie możliwa dzięki podejmowaniu konkretnych działań ukierunkowanych na poprawę jakości powietrza.

Plan gospodarki niskoemisyjnej jest dokumentem strategicznym, który koncentruje się na podniesieniu efektywności energetycznej, zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych. Istotą Planu jest osiągnięcie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych wynikających z działań zmierzających do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.

Działania zarówno inwestycyjne jak i nie inwestycyjne określone w PGN prowadzą do redukcji emisji CO_2, tym samym przyczyniają się do poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców gminy Czeremcha.

Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej

Wskazane poniżej działania są działaniami priorytetowymi niezbędnymi do realizacji w celu osiągnięcia zakładanego w Programie efektu ekologicznego, tj. takiego ograniczenia emisji pyłu zawieszonego PM2,5 i benzo(a)pirenu, aby poziomy: dopuszczalny pyłu PM2,5 oraz poziom docelowy B(a)P były dotrzymane:

1. Ograniczenie emisji substancji z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w miastach na prawach powiatu, miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy;

2. Szczegółowa inwentaryzacja źródeł niskiej emisji – ogrzewania lokali mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej w gminach miejskich oraz miasta będących siedzibą gmin miejsko wiejskich strefy podlaskiej;

3. Opracowanie i przyjęcie w miastach na prawach powiatu oraz miastach siedzibach powiatów strefy podlaskiej oraz w mieście Łapy szczegółowego harmonogramu rzeczowo-finansowego

4. Zwiększanie powierzchni zieleni w Łomży

5. Edukacja ekologiczna

POŚ dla gminy Czeremcha jest spójny z działaniami 1 i 5 w zakresie Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej. Jako cele i kierunki działań zakłada się dalszą wymianę źródeł ciepła zarówna w budynkach mieszkalnych jaki i budynkach użyteczności publicznej na źródła niskoemisyjne. Prowadzenie kampanii informacyjnej oraz działań edukacyjnych w szkołach m.in. na temat szkodliwości zjawiska smogu.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2021-2024

Założone cele i kierunki działań ujęte w POŚ dla Powiatu Hajnowskiego są spójne z celami Programu dla Czeremchy. Cel nadrzędny Zrównoważony rozwój Powiatu Hajnowskiego przy poprawie i promocji środowiska naturalnego. Gospodarka wodno-ściekowa - Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Czeremcha; Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - modernizacja PSZOK-u w celu stworzenia warunków dla mieszkańców gminy Czeremcha do selektywnego zbierania odpadów komunalnych w szczególności odpadów, które nie są odbierane bezpośrednio z nieruchomości; Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czeremcha.

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do roku 2024

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 wyznacza następujące cele w poszczególnych obszarach interwencji:

1. Obszar interwencji: Ochrona klimatu i jakość powietrza

Cel: Spełnienie wymagań w zakresie jakości powietrza

Cel: Poprawa efektywności energetycznej

Cel: wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych jako działania adaptacyjne do zmian klimatu

2. Obszar interwencji: Zagrożenia hałasem

Cel: ograniczenie emisji hałasu

3. Obszar interwencji: Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Cel: ochrona przed polami elektromagnetycznymi

4. Obszar interwencji: Gospodarowanie wodami

Cel: Ograniczenie ryzyka powodziowego i przeciwdziałanie suszy i deficytowi wody, jako adaptacja do zmieniających się warunków klimatycznych

5. Obszar interwencji: Gospodarka wodno – ściekowa

Cel: racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi i zapewnienie dobrej, jakości wody pitnej

Cel: poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych

6. Obszar interwencji: Zasoby geologiczne

Cel: Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin

7. Obszar interwencji: Gleby

Cel: Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi

8. Obszar interwencji: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Cel: racjonalne gospodarowanie odpadami

9. Obszar interwencji: Zasoby przyrodnicze

Cel: zachowanie różnorodności biologicznej poprzez przywracanie/utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków

Cel: adaptacja do zmian klimatu w zakresie zasobów przyrodniczych

Cel: Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego

Cel: Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i zainteresowania środowiskiem przyrodniczym

10. Obszar interwencji: Zagrożenia poważnymi awariami

Cel: Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym

Cel: doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego

Cel: Monitoring obszarów zagrożonych występowaniem poważnych awarii

Cele główne dla odpadów komunalnych, w tym żywności i inne odpady ulegające biodegradacji

1) Zmniejszenie ilości powstających odpadów:

a) Ograniczenie marnotrawienia żywności,

b) Wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia

2) Zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji

3) Planowanie systemów zagospodarowania odpadów w regionach zgodnych z hierarchią sposobów postępowania z odpadami

4) Zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów przez odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów, w taki sposób, aby mogły one zostać w możliwie najbardziej efektywny sposób poddane recyklingowi

5) Zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie)

6) Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska

7) Zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych

8) Zmniejszenie ilości odpadów ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie

9) Zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych

10) Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia

11) Likwidacja miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych

12) Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi

13) Monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowaną ze strumienia odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 19)

14) Zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o cieple spalania powyżej 6MJ/kg suchej masy, od stycznia 2016r.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności

Wśród celów Strategia wymienia, m.in. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochronę i poprawę stanu środowiska, wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego i wzrost społecznego kapitału rozwoju. Wśród wskaźników Strategia wymienia m.in. energochłonność gospodarki, udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii, emisję CO2, wskaźnik czystości wód, wskaźnik odpadów nierecyklingowanych.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

1. Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

i. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1)

ii. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2)

iii. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3)

iv. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4)

2. Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II)

i. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1)

ii. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2)

iii. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3)

iv. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4)

v. Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5)

3. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III)

i. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1)

ii. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2)

4. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV)

i. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1)

5. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V)

i. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

4. Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Energia

i. Kierunek interwencji – Poprawa bezpieczeństwa energetycznego kraju

ii. Kierunek interwencji – Poprawa efektywności energetycznej

iii. Kierunek interwencji – Rozwój techniki

5. Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Środowisko

i. Kierunek interwencji – Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód

ii. Kierunek interwencji – Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania

iii. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego

iv. Kierunek interwencji – Ochrona gleb przed degradacją

v. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi

vi. Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami

vii. Kierunek interwencji – Oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku.

1. Kierunek – poprawa efektywności energetycznej

i. Cel główny – dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną,

ii. Cel główny – konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE-15,

5. Kierunek – rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw

i. Cel główny – wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych,

iii. Cel główny – ochrona lasów przed nadmiernym eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną,

v. Cel główny – zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach,

7. Kierunek – ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko

i. Cel główny – ograniczenie emisji CO2 do 2020 roku przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego,

ii. Cel główny – ograniczenie emisji SO2 i NOx oraz pyłów (w tym PM10 i PM2,5) do poziomów wynikających z obecnych i projektowanych regulacji unijnych,

iii. Cel główny – ograniczanie negatywnego oddziaływania energetyki na stan wód powierzchniowych i podziemnych,

iv. Cel główny – minimalizacja składowania odpadów poprzez jak najszersze wykorzystanie ich w gospodarce,

v. Cel główny – zmiana struktury wytwarzania energii w kierunku technologii niskoemisyjnych.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami

Dokument o charakterze strategicznym wyznacza kierunki działań niezbędnych dla zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju na najbliższe lata (cele i kierunki działań na lata 2016-2022 oraz perspektywicznie do 2030 roku

Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki o obiegu zamkniętym. Zgodnie z założeniami KPGO, należy przede wszystkim zapewnić realizacje działań znajdujących się najwyżej w hierarchii sposobów postępowania z odpadami, a więc zapobiegać ich wytwarzaniu oraz stworzyć niezbędną infrastrukturę do selektywnego zbierania odpadów u źródła tak, aby zapewnić ich efektywny recycling i

osiągnąć założone cele. Efektem wdrożenia KPGO 2022 będzie zapewnienie racjonalnej gospodarki odpadami i ograniczenie negatywnego wpływu odpadów na środowisko.

Celami wskazanymi w dokumencie są miedzy innymi:

1) ZPO (zapobieganie powstawaniu odpadów)

2) Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.

3) Dążenie do zmniejszenia ilości składowanych odpadów

4) Osiągnięcie wymaganego poziomu recyclingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych, zapewnienie osiągniecia odpowiedniego poziomu zbierania zużytego sprzętu oraz zużytych baterii i akumulatorów

5) Osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyclingu odpadów powstających z produktów, miedzy innymi odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych

6) Dokończenie likwidacji mogilników, zawierających przeterminowane ŚOR i inne odpady niebezpieczne

7) Zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku

Dla osiągnięcia założonych celów określone zostały kierunki działań dotyczące m.in. edukacji ekologicznej, rozwoju selektywnego zbierania odpadów, a także zostały wskazane działania takie, jak np. prowadzenie kontroli przez inspekcję ochrony środowiska, prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami, wspierania budowy sieci napraw i ponownego użycia produktów.

4.12. Efekty realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 roku

W tabeli poniżej przedstawiono efekty realizacji POŚ na lata 2017 – 2020 biorąc pod uwagę zrealizowanie działania na obszarze gminy Czeremcha.

Tab. 11. Realizacja celów wynikających z zapisów POŚ dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020

Lp.	Zadanie	Cel	Działanie/osiągnięta wartość
Ochrona klimatu i jakości powietrza / Poprawa jakości powietrza			
1	Wymiana źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych – Program Czyste Powietrze	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych	Wymiana źródeł ciepła z węglowych na niskoemisyjne – 24 szt.
2	Montaż instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków mieszkalnych – Program Mój Prąd	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych	Wykorzystanie OZE w pozyskiwaniu energii - 14 szt.
3	Montaż instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków mieszkalnych – zadanie realizowane przez JST	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych	Wykorzystanie OZE w pozyskiwaniu energii - 68 szt.”
4	Montaż instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków JST – zadanie realizowane przez JST	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych	Wykorzystanie OZE w pozyskiwaniu energii - 4 szt.
Ochrona klimatu i jakości powietrza / Rozwój inwestycji OZE			
5	Montaż instalacji kolektorów słonecznych na potrzeby budynków mieszkalnych - zadanie realizowane przez JST	Upowszechnienie OZE w budownictwie jednorodzinnym	Instalacja kolektorów słonecznych w budynkach prywatnych mieszkańców gminy – 71 szt.
6	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej – zadanie realizowane przez JST	Upowszechnienie OZE w budynkach wielorodzinnych, przedsiębiorstwach oraz budynkach znajdujących się pod	Przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych w wybranych budynkach wspólnot mieszkaniowych i gminnych (izolacja stropów i skosów dachu, ocieplenie ścian budynków, wymiana drzwi i okien, montaż instalacji

Lp.	Zadanie	Cel	Działanie/osiągnięta wartość
		zarządem gminy	OZE, wymiana źródeł ciepła i docieplenie ciągów przyłączeniowych) – 3 budynki
Ochrona przed hałasem			
7	Przebudowa dróg na obszarze gminy Czeremcha – zadanie realizowane przez JST	Minimalizacja narażenia mieszkańców na hałas	Modernizacja dróg – 2,224 km
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów			
8	Modernizacja Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych – zadanie realizowane przez JST	Zmniejszenie ilości odpadów oraz rozwój systemu gospodarowania odpadami	Modernizacja PSZOK – 1 szt.
9.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Czeremcha - zadanie realizowane przez JST	Usunięcie z terenu gminy wyrobów zawierających azbest	Dalsza konsekwentna realizacja zapisów Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie gminy Czeremcha na lata 2007-2032 – 351,2180 Mg
Zagrożenia poważnymi awariami			
10	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego na potrzeby operacyjne Ochotniczej Straży Pożarnej Czeremcha	Minimalizacja potencjalnych negatywnych skutków awarii dla ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej	Monitoring potencjalnych zagrożeń - Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego szt. 1

4.13 Analiza SWOT

Ochrona klimatu i jakości powietrza	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Region nieprzemysłowy	Niska emisja – szczególnie w okresie grzewczym

Niski poziom zurbanizowania Dobra jakość powietrza	Niskie wykorzystanie źródeł OZE Brak wystarczającej mocy przyłączeniowej dla źródeł OZE
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Plany rozwoju sieci gazowej Wzrost świadomości ekologicznej w zakresie wykorzystania OZE Programy finansowe umożliwiające pozyskanie środków na inwestycje związane z tym obszarem interwencji	Napływ zanieczyszczeń z sąsiednich powiatów oraz spoza granic kraju Niestabilna sieć elektroenergetyczna
Zagrożenia hałasem	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Rozbudowa, przebudowa i modernizacja dróg Region słabo uprzemysłowiony – brak czynników powodujących zagrożenie hałasem	Przebieg drogi krajowa do granicy państwa z międzynarodowym przejściem granicznym w Połowcach.
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Rozwój transportu publicznego Programy finansowe umożliwiające pozyskanie środków na inwestycje związane z tym obszarem interwencji	Lokalizacja nowych inwestycji przemysłowych będących emitorem hałasu Zwiększająca się liczba pojazdów, im więcej pojazdów tym większy hałas komunikacyjny
Pola elektromagnetyczne	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Brak przekroczeń norm pola elektromagnetycznego na obszarze gminy.	Linie energetyczne średniego i wysokiego napięcia przebiegające przez teren gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA

(czynniki zewnętrzne)	(czynniki zewnętrzne)
Realizacja inwestycji związanych z rozbudową, modernizacją i budową sieci elektroenergetycznych	Zwiększenie poziomu PEM w wyniku rozwoju infrastruktury elektroenergetycznej
Gospodarowanie wodami	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
I-III klasa wód podziemnych	Brak plan przeciwdziałania skutkom suszy Zły stan JCW
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Rozwój małej retencji Zagospodarowanie wód opadowych	Zagrożenie podtopieniami Susze
Gospodarka wodno-ściekowa	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Wysoki stopień zwodociągowania gminy	Brak aktualizacji mapy aglomeracji Brak odpowiedniego stopnia skanalizowania na obszarze aglomeracji Znaczny obszar gminy poza możliwością przyłączania do sieci kanalizacji sanitarnej
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Programy finansowe z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich	Zrzut zanieczyszczonej wody z poza obszaru gminy
Zasoby geologiczne	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)

Występujące na terenie gminy złoża: piasków i żwirów	Niekontrolowane eksploatacja złóż geologicznych
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Wzrost budownictwa drogowego jak i mieszkaniowego	Zwiększona eksploatacja zasobów na skutek rozwoju inwestycji drogowych Przekształcenia krajobrazu wskutek eksploatacji kopalin
Gleby	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Brak osuwisk i terenów zagrożonych osuwiskami Systematycznie prowadzone zalesianie nieużytków rolnych	Słabej jakości gleby
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Dalszy rozwój rolnictwa ekologicznego	Wzmożona chemizacja rolnictwa Skażenia gleb w wyniku niewłaściwie prowadzonej działalności
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Rozwój selektywnej zbiórki odpadów Stopniowy wzrost świadomości ekologicznej	Nadmierne powstawanie odpadów Niewłaściwe postępowanie z odpadami (spalanie, dzikie wysypiska)
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym	Zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów

Zasoby przyrodnicze	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Atrakcyjne warunki przyrodnicze i ekologiczne dla dalszego rozwoju agroturystyki Brak bezpośrednich czynników zagrażających zasobom przyrodniczym	Brak dokładnej inwentaryzacji przyrodniczej gminy Niski procent objęcia gminy planami zagospodarowania przestrzennego, co w konsekwencji może powodować konflikty na drodze inwestycji a środowiskiem przyrodniczym
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Wykorzystanie potencjału turystycznego regionu przez gminę oraz jej mieszkańców	Nieuwzględnienie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym
Zagrożenia poważnymi awariami	
MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Aktualny program zapobiegania awariom oraz wdrożona polityka zintegrowanego systemu zarządzania jakością oraz środowiskiem stosowana przez zakład zaliczany do kategorii ZZR	Na terenie gminy występuje jeden zakład zaliczany do kategorii o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Możliwość pozyskania środków finansowych na doposażenie służb odpowiadających za walkę ze skutkami poważnych awarii i zagrożeni	Możliwość wystąpienia takiej awarii w gminach ościennych

5. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie

Na podstawie analizy zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji wynikające z oceny stanu środowiska wyznaczono cele i kierunki interwencji programu ochrony środowiska. Proponowane zadania przyczynią się do osiągnięcia krajowych celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych.

Cel nadrzędny:

Poprawa i czynna ochrona środowiska naturalnego z równoczesnym zrównoważonym rozwojem Gminy Czeremcha

Tab. 12. Cele, kierunki interwencji oraz zadania.

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
1	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa efektywności energetycznej	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i prywatnym, w tym termomodernizacja i wymiana oświetlenia	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czeremcha	Gmina Czeremcha	wzrost kosztów inwestycji, wydłużenie terminu realizacji zadania, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
				Wymiana nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe w budynkach jednorodzinnych	Mieszkańcy	Brak środków finansowych, znaczący wzrost kosztów inwestycji, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
				Termomodernizacja budynków mieszkalnych	Mieszkańcy, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie	Brak środków finansowych, znaczący wzrost kosztów inwestycji, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
				Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych; znaczący wzrost kosztów inwestycji, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
		Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych jako działania adaptacyjne do zmian klimatu	Produkcja energii z OZE	Montaż instalacji do produkcji energii z OZE na potrzeby mieszkaniowe	Mieszkańcy	Brak możliwości technicznych realizacji inwestycji, brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
				Montaż instalacji do produkcji energii z OZE na potrzeby obiektów gminnych	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak możliwości technicznych realizacji inwestycji, brak środków finansowych. przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
		Spełnienie wymagań w zakresie jakości powietrza	Modernizacja transportu w kierunku transportu niskoemisyjnego	Zakup pojazdów niskoemisyjnych na potrzeby transportu publicznego	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak odpowiedniej infrastruktury niezbędnej do eksploatacji pojazdów (np. stacje ładowania), przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
				Zakup pojazdów niskoemisyjnych na potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	Brak środków finansowych, brak odpowiedniej infrastruktury niezbędnej do eksploatacji pojazdów (np. stacje ładowania), przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
			Wzrost świadomości ekologicznej z zakresu ochrony klimatu i jakości powietrza	Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez upowszechniających wykorzystanie OZE, konieczność ograniczenia „niskiej emisji” i adaptacji do zmian klimatu	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie,	Brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
2	Zagrożenia hałasem	Ograniczenie emisji hałasu	Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, realizowana z uwzględnieniem konieczności ograniczenia presji na środowisko oraz życie i zdrowie ludzi	Rozbudowa, przebudowa dróg na terenie gminy Czeremcha	Zarząd powiatowy dróg, gmina Czeremcha, GDDKiA	Brak środków finansowych, znaczący wzrost kosztów inwestycji, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
3	Gospodarowanie wodami,	Ograniczanie ryzyka powodziowego i przeciwdziałanie suszy i deficytowi wody, jako adaptacja do zmieniających się warunków klimatycznych	Ochrona zasobów wodnych	Opracowanie Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
			Zwiększenie poziomu retencji na terenach zamieszkałych	Zebrania wód opadowych (w tym roztopowych) z powierzchni nieprzepuszczalnych wraz z jej retencjonowaniem i wykorzystaniem	Mieszkańcy	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
			Planowanie przestrzenne jako instrument w zakresie gospodarowania wodami	Tworzenia i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania i ochrony wód	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak zaangażowania właścicieli gruntów, brak odpowiednich uregulowań prawnych
			Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarowania wodami	Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez promujące potrzebę ochrony wód	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie,	Brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
4	Gospodarka wodno-ściekowa	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej	Rozbudowa i integracja systemu sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Czeremch	Gmina Czeremcha	Brak środków finansowych, wzrost kosztów inwestycji, wydłużenie terminu realizacji zadania, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
			Rozbudowa infrastruktury oczyszczania ścieków	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Czeremcha, mieszkańcy	Brak środków finansowych, brak zaangażowania właścicieli
			Realizacja działań w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	Aktualizacja obszaru aglomeracji Czeremcha (KPOŚK)	Gmina Czeremcha	Brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
			Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez promujące potrzebę właściwej gospodarki wodno-ściekowej	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie,	Brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
		Racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi i zapewnienie dobrej jakości wody pitnej	Rozbudowa i modernizacja ujęć wody oraz stacji uzdatniania	Przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w gminie Czeremcha	Gmina Czeremcha	Brak środków finansowych, wzrost kosztów inwestycji, wydłużenie terminu realizacji zadania, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
5	Zasoby geologiczne	Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin	Ograniczenie presji wywieranej na środowisko i ludność lokalną podczas prowadzenia prac geologicznych oraz eksploatacji i magazynowania kopalin, w tym monitorowanie wydobycia	Eksploatacja surowców mineralnych w sposób zorganizowany wyłącznie na podstawie posiadanej koncesji	Przedsiębiorcy	Brak środków finansowych, brak odpowiednich uregulowań prawnych

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
6	Gleby	Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi	Rekultywacja terenów zdegradowanych lub zdewastowanych w celu przywrócenia im wartości użytkowych lub przyrodniczych	Likwidacja „dzikich wysypisk" odpadów (w tym rekultywacja wyrobisk po „dzikich wysypiskach")	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
			Przeciwdziałanie degradacji gleb i powierzchni ziemi	Promowanie zachowań sprzyjających ochronie gleb i powierzchni ziemi	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie,	Brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
7	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Racjonalne gospodarowanie odpadami	Zapewnienie funkcjonowania systemu selektywnego zbierania/odbioru odpadów komunalnych	Modernizacja Punktu Selektywnej Zbiórki odpadów PSZOK	Gmina Czeremcha	wzrost kosztów inwestycji, wydłużenie terminu realizacji zadania
			Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	Realizacja zapisów Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie gminy Czeremcha na lata 2007-2032	Gmina Czeremcha	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
			Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i gospodarki odpadami	Akcje związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów i gospodarką odpadami, konkursy, ulotki, broszury, spotkania, szkolenia	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie,	Brak środków finansowych, przeniesienie realizacji inwestycji na inne lata
8	Zasoby przyrodnicze	Zachowanie różnorodności biologicznej, poprzez przywracanie/utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków	Inwentaryzacja zasobów gatunków i siedlisk przyrodniczych wartości środowiska przyrodniczego	Przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej dla obszaru gminy Czeremcha	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
			Planowanie przestrzenne jako instrument w zakresie gospodarowania środowiskiem	Tworzenie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony zasobów przyrody i krajobrazu	Gmina Czeremcha	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
				Uporządkowanie stanu prawno-własnościowego nieruchomości w ewidencji gruntów	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
		Adaptacja do zmian klimatu w zakresie zasobów przyrodniczych	Racjonalne powiększanie zasobów leśnych i dostosowanie składu gatunkowego drzewostanu do siedliska oraz zwiększanie różnorodności biocenoz leśnych, z uwzględnieniem gatunków odpornych na susze i podtopienia	Zalesianie nieużytków rolnych	Gmina, Lasy Państwowe, właściciele działek, przedsiębiorcy	Brak środków finansowych, brak odpowiednich uregulowań prawnych

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	G	H	I	J
		Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i zainteresowania środowiskiem przyrodniczym	Podejmowanie działań edukacyjnych służących ochronie i zachowaniu różnorodności biologicznej i dziedzictwa kulturowego oraz zagwarantowanie udziału społeczeństwa w ochronie środowiska i dostępu do informacji o środowisku	Organizacja konkursów, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury	Gmina Czeremcha, jednostki podległe gminie	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
9	Zagrożenia poważnymi awariami	Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeń	Wspieranie działania jednostek reagowania kryzysowego	Doposażenie jednostek OSP	Gmina Czeremcha, OSP	Brak środków finansowych, brak dofinansowania, przeniesienie realizacji na inne lata
			Ograniczenie występowania poważnych awarii	Monitoring potencjalnych zagrożeń	Gmina Czeremcha, Nadleśnictwa, OSP	Brak środków finansowych, brak dofinansowania.

Tab. 13. Harmonogram realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
				rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok n 2024	RAZEM		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czeremcha	Urząd Gminy	535704,27	-	-	-	535704,27	RPOWP 2014-2020, środki własne gminy	-
2	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez upowszechniających wykorzystanie OZE, konieczność ograniczenia „niskiej emisji” i adaptacji do zmian klimatu	Urząd Gminy, jednostki podległe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW	-
3	Gospodarowanie wodami	Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez promujące potrzebę ochrony wód	Urząd Gminy, jednostki podległe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW	-
4	Gospodarka wodno-ściekowa	Rozbudowa systemu sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Czeremcha oraz przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Kuzawie gm. Czeremcha	Urząd Gminy	858 404,27	3 105 321,75	-	-	3 963 726,02	Środki własne	-

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
				rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok n 2024	RAZEM		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
5	Gospodarka wodno-ściekowa	Rozbudowa i integracja systemu sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Czeremcha	Urząd Gminy	1 107 279,00	1 072 546,00	-	-	2 179 825,00	Środki własne	-
6	Gospodarka wodno-ściekowa	Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez promujące potrzebę właściwej gospodarki wodno-ściekowej	Urząd Gminy, jednostki podległe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW	-
7	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Modernizacja Punktu Selektywnej Zbiórki odpadów PSZOK	Urząd Gminy	2 700 405,30	-	-	-	2 700 405,30	RPOWP 2014-2020, środki własne gminy	-
8	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Urząd Gminy	46908,00	-		-	46908,00	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW	-

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
				rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok n 2024	RAZEM		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
9	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Akcje związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów i gospodarką odpadami, konkursy, ulotki, broszury, spotkania, szkolenia	Urząd Gminy, jednostki podległe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW	-
10	Zasoby przyrodnicze	Organizacja konkursów, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury	Urząd Gminy, jednostki podległe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Zadanie ciągłe	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW	-

6. System realizacji programu ochrony środowiska

Realizacja Programu Ochrony Środowiska Gminy Czeremcha na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r. jest działaniem ciągłym.

Za opracowanie Programu odpowiada Gmina. Zgodnie z obowiązującymi wymaganiami prawnymi, Gmina prowadzi monitoring polityki środowiskowej, której wyniki publikuje w wykonywanych co 2 lata raportach z realizacji Programu. W raportach dokonuje się ewaluacji realizowanych zadań i poziomów osiągnięcia przyjętych wskaźników. Gmina przedkłada raport Radzie Gminy. Organ wykonawczy przedkłada raport także do wiadomości zarządu powiatu. Aktualizacja POŚ nie może następować po upływie okresu jego obowiązywania.

W celu ułatwienia oceny i ewaluacji realizacji Programu zaproponowane zostały wskaźniki monitorowania. W proces ewaluacji powinni zostać włączeni wszyscy interesariusze, w tym służby i inspekcje działające na terenie danej gminy.

Tab. 14. Wskaźniki realizacji Programu ochrony środowiska

Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Źródło	Wartość bazowa	Wartość docelowa 2024
Ochrona klimatu i jakość powietrza	Liczba instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii	szt.	JST, WFOŚiGW, NFOiGW	157	213
Ochrona klimatu i jakość powietrza	Liczba budynków gminnych poddanych termomodernizacji	szt.	JST	11	12
Ochrona klimatu i jakość powietrza	Liczba zlikwidowanych nieefektywnych źródeł na paliwo stałe w budynkach jednorodzinnych	szt.	WFOSiGW	24	44

Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Źródło	Wartość bazowa	Wartość docelowa 2024
Zagrożenia hałasem	Długość przebudowanych dróg gminnych	km	JST	24,5	26,5
Gospodarowanie wodami	Liczba instalacji do zagospodarowania wód opadowych i roztopowych	szt.	WFOSiGW	0	6
Gospodarka wodno-ściekowa	Długość sieci kanalizacyjnej	km	JST	31,8	35,16
Gospodarka wodno-ściekowa	Liczba przebudowanych/zmodernizowanych SUW	szt.	JST	0	1
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Liczba zmodernizowanych PSZOK	szt.	JST	0	1
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Masa unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest	Mg	JST	351,218	507,578

7. Spis tabel

Tabela 1 Prognozowana liczba ludności w gminie Czeremcha na lata 2022 – 2030……..13
Tabela 2 Struktura gospodarstw rolnych na obszarze powiatu hajnowskiego……..14
Tabela 3 Podmioty Gospodarki Narodowej wpisane do rejestru REGON (stan na 2020 r., dane GUS)……14
Tabela 4 Charakterystyka dróg na obszarze gminy Czeremcha……15
Tabela 5 Karta charakterystyki PLRW200023266619……..21
Tabela 6 Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Czeremcha……..26
Tabela 7 Karta charakterystyki JCWPd nr 55……27
Tabela 8. Wykaz punktów eksploatacji surowców użytecznych gminy Czeremcha……41
Tabela 9 Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych……43
Tabela 10 Zestawienie dokumentów strategicznych……50
Tabela 11 Realizacja celów wynikających z zapisów POŚ dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020……65
Tabela 12 Cele, kierunki interwencji oraz zadania……71
Tabela 13 Harmonogram realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem……78
Tabela 14 Wskaźniki realizacji Programu ochrony środowiska……81

8. Spis rycin

Rycina 1 Położenie Gminy Czeremcha w woj. podlaskim……..10
Rycina 2 Obszar Gminy Czeremcha……11
Rycina 3 Podział źródeł emisji pól elektromagnetycznych na jonizujące i niejonizujące…….19
Rycina 4 Obszar aglomeracji Czeremcha……..38
Rycina 5 Podział województwa podlaskiego na regiony gospodarki odpadami……43
Rycina 6 Formy ochrony przyrody występujące na obszarze gminy Czeremcha……..47

9. Literatura

1) Analiz stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Czeremcha (2020 r.)
2) Ankieta sprawozdawcza z realizacji KPOŚK w 2019 r. – aglomeracja Czeremcha.
3) Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.
4) Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czeremcha na lata 2015–2020.
5) Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022, grudzień 2016.
6) Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej, TOM III pył zawieszony PM2,5; benzo(a)piren - B(a)P, Białystok, 2020
7) Program ochrony środowiska dla Gminy Czeremcha na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024.
8) Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2021-2024, Projekt, 2020 r.
9) Roczna ocena jakości powietrza w województwie podlaskim, Raport wojewódzki za 2020 rok, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku, Białystok 2021.
10) Projekt założeń do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Czeremcha na lata 2015 – 2030.
11) Stan środowiska w województwie podlaskim Raport 2020, Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku, Białystok, 2020.
12) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czeremcha, Białystok, czerwiec 2009r.
13) Uchwała Nr XII/80/2000 Rady Gminy Czeremcha z dnia 30 sierpnia 2000 r. w sprawie zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wyodrębnionych obszarów funkcjonalnych miejscowości i gminy Czeremcha.

14) Uchwała Nr VI/64/03 Rady Gminy Czeremcha z dnia 10 września 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyodrębnionych obszarów Czeremchy Osady i Gminy Czeremcha.

15) Uchwała Nr X/98/04 Rady Gminy Czeremcha z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego międzynarodowego, drogowego Przejścia Granicznego w Połowcach, Gmina Czeremcha, pow. Hajnowski, woj. Podlaski.

16) Uchwała nr XXIII/149/21 Rady Gminy Czeremcha z dnia 30 czerwca 2021 r w sprawie wprowadzenia zmian w budżecie gminy Czeremcha na rok 2021.

17) Wytyczne do wyznaczania, zmiany lub likwidacji obszarów i granic aglomeracji, Warszawa, lipiec 2019 r.

18) Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, Warszawa, 2 września 2015.